

INSTITUT ZA GEOGRAFIJO
UNIVERZE EDVARDA KARDELJA
LJUBLJANA, TRG FRANČOSKE REVOLUCIJE 7

MLADINSKI RAZISKOVALNI SOCIALNO-GEOGRAFSKI TABOR Z MEDNARODNO
UDELEŽBO

PONUJRJE 12

Dobrovnik 1983

Redakcija:

Spes Metka

SFS Metka

v.d. direktor:

[Signature]
mag. Rado Genorio

Ljubljana, september 1983

**MLADINSKI RAZISKOVALNI SOCIALNO-GEOGRAFSKI TABOR Z MEDNARODNO
UDELEŽBO**

POMURJE 12, Dobrovnik 30.6. - 9.7.1983

**Financer: ZOTK Gibanje "Znanost mladini", Ljubljana
Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja,
Ljubljana
RK SZDL, Komisija za manjšinska in izseljeniška
vprašanja, Ljubljana**

**Organizacija in strokovna izvedba: Inštitut za geografijo
Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani**

Strokovni vodja: Metka Špes

**Mentorji: Černe Dora
Senegašnik Jure
dr. Vladimir Klemenčič
Olas Ludvik
Špes Metka**

Sedež tabora: Osnovna šola Dobrovnik

MLADINSKI RAZISKOVALNI SOCIALNO-GEOGRAFSKI TABOR Z MEDNARODNO UDELEŽBO - POMURJE 12

Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja je tudi letos prevzel mentorstvo in strokovno pripravo ter izvedbo mladinskega raziskovalnega tabora - Pomurje 12, na katerem je sodelovalo 26 dijakov srednjih šol iz Slovenije in zasejstva - iz Švedske gimnazije za Slovence iz Celovca in Znanstvenega liceja France Prešeren iz Trsta. V posebno pomoč so nam bili dijaki madžarske narodnosti iz Prekmurja, ki so se izkazali pri anketiranju madžarsko govorečih prebivalcev; za udeležence tabora smo organizirali nekaj predavanj:

- prof. Glas je prvi dan dijekom predstavil Prekmurje, njegov zgodovinski pregled, kakor tudi sodobne socialno-geografske procese tega območja;
- dr. Klemenčič je imel predavanje o pojavu nacionalne posebnosti v Evropi, s posebnim poudarkom na položaju nacionalnosti v naši republici;
- tov. Kolenčeva, ravnateljica Osnovne šole v Dobrovniku je mladim predstavila sistem dvojezičnega osnovnega in srednjega šolanja in vzgojno-varstvenih ustanov, ki je enkrat ne le v naši ožji oziroma širši domovini, ampak tudi v svetu;
- tov. Špesova pa je na začetku dijake seznanila z metodami terenskega proučevanja.

Na začetku tabora so imeli dijaki tudi poldnevno ekskurzijo po Pomurju.

Obsežno terensko delo je obsegalo kartiranje dela katastrske občine Dobrovnik in anketiranje vseh gospodinjstev v naseljih Dobrovnik in Žitkovci. Osnovni cilj anketiranja je bil ugotoviti, kako funkcionira dvojezičnost v praksi in kako je zagotovljena enakopravnost madžarske narodnosti in Slovencev v procesu družbene preobrazbe.

Poleg tega smo posebno pozornost posvetili tudi proučevanju virov pitne vode v naselju Dobrovnik. S tem smo opravili predvsem inventarizacijo in kategorizacijo vodnjakov in opis njihove uporabnosti in ohranjenosti.

Terenskemu delu je sledila podrobna analiza vseh zbranih podatkov ter risanje tematskih kart, grafikonov in diagramov. Zadnje dni tabora pa smo posvetili sintezi vsega zbranega materiala in pisanju poročil. Dijaki so v skupinah po dva ali trije pripravili lo referatov, ki so jih skupaj z vsemi grafičnimi upodobitvami predstavili na zaključni prireditvi številnim gostom.

I. ORIS NASELIJ DOBROVNIK IN ŽITKOVCI

Referat pripravila: Horvat Martina - Gimnazija Miloša Zidanška,
Meribor
Gal Ladislav - SDBŠ, Murska Sobota

Naselje Dobrovnik in Žitkovci ležita na narodnostno mešanem ozemlju in predstavljata tip naselij s procesi družbene preobrazbe, ki so bolj ali manj značilni za celotno narodnostno mešano ozemlje.

Naselje Dobrovnik in Žitkovci se nahajata na območju, ki ima v slovenskem merilu glede na politično lego in nacionalno strukturo svojstven pomen. Ležita v Posurju, ki je naša najsevernejša pokrajina, oddaljena od velikih industrijskih središč in odmaknjena od pomembnejših prometnih poti. Tema je prav gotovo botroval pester zgodovinski razvoj. Dolga nadvlada Madžarov je to pokrajino odrezala od ostalega ozemlja in tako močno zavirala njen hitrejši razvoj zaradi dolgotrajnejšega in izrazitejšega fevdalnega režima in s tem manjše navezanosti kmeta na zemljo se je v preteklosti pojavljala težnja k sezonskemu izseljevanju, kar je tudi eden od vzrokov za slabšo razvitost tega območja.

Slovenska geografska regionalizacija prišteva ti naselji k Dobrovniško-dolinskemu predelu Prekmurske ravnine, ki leži na levi strani Mure. Ravnina ob Muri je po svojih naravnih svojstvih na obeh straneh reke enaka. Na prekmurski strani je spremljajo pleistocenske terase, ki so ugodne za polja, pomembne tudi po glini za lončarstvo.

To je v celoti obdelan svet, ki sta ga izoblikovala Mura in Kobiljski potok s svojimi nanosi.

Podnebje na tem področju je subpanonsko, zmerno celinsko. Kor-
ličine padavin se gibljejo nad 800 mm.² Pomembno dejstvo pri
tem je, da kar 61% vseh padavin pade v vegetacijski dobi, saj
je s padavinami najbolj bogat mesec junij.

Temperaturna amplituda je 71°C, saj je najnižja na tem področju
namerjena temperatura - 31°C, najvišja pa 39°C. Povprečna
januarska temperatura se giblje od -1 do 2°C, julijske pa od
19 do 20°C. Natančneje; povprečna januarska temperatura v
Lendavi je - 0,5°C, v Murski Soboti - 1,9°C, julijska pa 21,6°C
za Lendavo in 19,7 za Mursko Sobotu.

Ekstremne nizke temperature, ki so posledica vdorov hladnega
zraka iz vzhoda so lahko usodne za kmetijsko proizvodnjo. Me-
seci v katerih ni nevarnosti slane so junij, julij in avgust.
V obdobju 100 let pa se lahko pojavi slana še v prvih dneh
junija.

Če pogledamo to območje še iz zgodovinske plati, lahko ugotovimo,
da je bilo že zelo zgodaj naseljeno. O tem pričajo pra-
zgodovinske in antične najdbe kot so gomilna gradišča med
Turniščem in Dobrovnikom ter pri Lendavi. To nas ne preseneča,
saj imajo prebivalci tega področja že od nekdanj zaradi ugodne
lege in podnebja dobre razmere za poljedelstvo in živinoreje.
Gostejše poselitve lahko zasledimo v rimskem obdobju. Prvič je
Dobrovnik omenjen leta 1270, poimenovali so ga po drevesu
dob. Kasneje se je razvil v trg in ostal takšen še do časa
turških vpadov. Po prvi svetovni vojni je bilo Pomurje in s
tem tudi obe naselji priključeno k Jugoslaviji.

Dobrovnik in Žitkovci sta eni izmed značilnih prekmurskih dol-
gih, razvlečenih vasi. Tipične prekmurske hiše so ometane z
ilovico in krite s slamo. Prav v Dobrovniku in Žitkovcih se
je ohranilo nekaj takšnih hiš.

Pomembno za to področje je tudi Bukovniško jezero, ki leži severno od Dobrovnika. Nastalo je leta 1949 z namenom, da lovi visoke vode Bukovnice. Okolica jezera je primerna za gobarjenje in taborjenje, jezero samo pa za ribolov in kopanje. Prav tako so v okolici Dobrovnika odkrili neposredno z iskanjem nafte termalno vodo, katere uporabnost pa ostaja še vedno le predmet strokovnih raziskav.

Prvi del uvoda je bil namenjen predvsem splošni predstavi osnovnih značilnosti Dobrovnika in Žitkovec. Problemi in želje prebivalcev obeh naselij so si dokaj istovetni. Najbolj močno zastopan je problem oskrbe s pitno vodo, ki je povsem razumljiv saj se le-ta praviloma pojavlja v vseh manj razvitih območjih. Vzporedno s problemom pitne vode se pojavlja tudi problem neurejene kanalizacije.

Ti problemi so skupni za vsa gospodinjstva ne glede na starostno strukturo gospodinjstev. V gospodinjstvih s povprečno starostjo do 40 let pa zasledimo potrebo po telefonu ter športnih objektih, predvsem po večji telovadnici.

Problem oskrbe nastopa samo v Žitkovcih, saj v tem naselju ni trgovine. Vaščani, ki živijo v oddaljenih delih Dobrovnika si želijo, da bi poti, ki vodijo do njihovih bivališč posodobili. Močna je tudi želja po več kulturnih prireditvah, saj le te ljudi zблиžujejo, kar pa je pomembno predvsem na tem narodnostno mešanem območju.

V obeh naseljih, kot na nerazvitih območjih nasploh je prisotna nezainteresiranost mladih, da bi delali samo na kmetiji in od tu tudi želja po industrijskem objektu, ki bi razvil širše možnosti za zaposlovanje v domačem kraju, s čemer bi preprečili odhajanje mladih na sezonsko delo, s polkmečko strukturo gospodinjstev pa bi ustavili propadanje kmetij. Te probleme smo zasledili ob naši letošnji anketi. Dobrovnik pa je bil obdelan že leta 1977 in se nam tako odpira možnost primerjave, ki

nam bo razjasnila proces preoblikovanja socialne strukture prebivalstva, osvetlila problem okolja in nove oblike ustvarjanja enakopravnih odnosov med madžarsko narodnostjo in Slovenci.

Perešni problemi v vasi Dobrovnik in Žitkovci

	Dobrovnik	Žitkovci
- kanalizacija	2	
- asfalt - ceste	21	27
- ulična razsvetljava	24	2
- hrup	2	
- elektrika	2	
- pomanjkanje zabave	4	
tovarna-Zaposlitev	28	
- nedokončan kulturni dom	12	
- vodovod-voda	4	9
- telefon	2	3
- trgovina-oskrba	10	6
- športni objekti-telovadnice	5	
- vedno manj mladih	4	
- kultura	2	7
- mrtvašnica	3	
- pomanjkanje umetnih gnojil	4	
- slabe odkupne cene kmet.proizvodov	3	
- zemljiški davki	4	
- ni skrbi za starejši ljudi	2	
- ni gostilne		4

Kaj pogrešajo v naselju

	Dobrovnik												Žitkovec											
	- 25 let			26-40			41-60			nad 60			-25 let			26-40			41-60			nad 60 let		
	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D
trgovina			5	3	9		5	3	7			3		1	1	5	2	1	3	3	2			1
cesta					12		2	1					1	2		7	1	1	3	2	2			1
šola					1			2									1		2					
kulturne prireditve			2		3		2	1	1															
vrtec				1												1			2					
ostalo																								
toverna	1	5		2	8	13	4	5	3	9	2	1												
lekarna									1															
gostilna		1												1		1	1				1			
gasilski dom							1		1															
žaga		1		1	2	1	1	2																
več obrtnih uslug									1		1													
razsvetljava		2			4	1		1	1															
igrišče									1															
telefon		1				1			1															
telovadnica	1			1		2		2																
blagovnica		1																						
cesta				1	3																			
trg		1				1																		
kopališče						1		3																
menza		1						1																
kino		2			1	6	1	1	1															
mlin					1																			
pekarna					1																			
vodovod													1			2				1				
adaptac.kult.doma																2								
bife																2			1		1			
zdravstveni dom													1			1			1					

Povzetek

Na letošnjem taboru smo si sadali nalogo, da zberemo in analiziramo podatke za naselji Dobrovnik in Žitkovci. Anketirali smo skupaj 315 gospodinjstev, od tega 266 v Dobrovniku in 49 v Žitkovcih. Opravili smo tudi kartiranje zemlje katastrske občine Dobrovnik in nadalje ugotovili izrabo zemlje ter kartografsko prikazali to izrabo.

Posebna skupina je analizirala vodno oskrbo. Na podlagi tega smo pripravili zaključno sintezo v obliki referatov, ki jih obsega poročilo.

Naselji Dobrovnik in Žitkovci se nahajata na območju, ki ima v slovenskem merilu glede na politično lego in nacionalno strukturo svojstven pomen. Sta eni izmed značilnih prekursorskih ravninskih vasi.

Problemi in želje prebivalcev so prisotni predvsem na področju oskrbe z vodo, ter na kulturno športnem področju. Pojavlja se tudi problem nezainteresiranosti mladih za delo na kmetiji. Od tod tudi težnja v industrijskem obratu v teh naseljih. Te probleme smo zasledili ob naših letošnjih anketah. Ker pa je Dobrovnik bil obdelan že leta 1977 se nam odpira možnost primerjave, ki nam bo pojasnila proces preoblikovanja socialne strukture prebivalstva in osvetlila problem okolja in nove oblike ustvarjanja enakopravnih odnosov med madžarske narodnostjo in Slovenci.

II. OSNOVNE DEMOGRAFSKE ZNAČILNOSTI NASELJIB DOBROVNIK IN ŽITKOVCI V PRIMERJAVI Z OSNOVNIMI DEMOGRAFSKIMI KARAKTERISTIKAMI LENDAVSKIH OBČIN

Referat pripravili: Ksenija Ilec, I. Gimnazija v Mariboru
Kardoš Štefan, SDEŠ Murska Sobota
Žuženjak Danica, TSŠ Metlika

A. Gibanje števila prebivalcev

Prekmurje in s tem tudi narodnostno mešano območje, ki ga obravnavamo, je že od popisa prebivalstva leta 1910 področje depopulacije. Glavni vzrok za to je v trajnem izseljevanju prebivalstva. Prebivalstvo je v Dobrovniku doseglo višek 1953, med zadnjima popisoma pa je nazadovalo za 8,54%. Leta 1953 je imel Dobrovnik 1.413 prebivalcev, leta 1981 pa še le 1.159. V Žitkovcih je bilo največ prebivalcev leta 1948, do leta 1981 pa je število upadlo na 183.

B. Staranje prebivalstva in starostna struktura

Starostna struktura prebivalstva je v obeh naseljih ugodna, saj so mlajši letniki dokaj dobro zastopani. Preden se ustavimo pri vsakem naselju posebej, je treba povedati, da so pri slovenskem prebivalstvu močno zastopani letniki do 60 let in manj nad 60 let (19,4%), pri madžarski narodnosti pa je ravno obratno. Moških je veliko do petega leta, med 26-30 letom ter med 60-70 letom. V Žitkovcih je veliko ženskega prebivalstva do petega leta starosti, potem med 26-30 letom ter nad 55 letom. V Dobrovniku jih je največ nad 56 in 65 letom starosti, medtem ko so mlajši letniki manj zastopani. Delež otrok (do 10 let) je pri slovenskem prebivalstvu nad povprečjem, pri madžarski narodnosti pa pod povprečjem. Torej je staranje intenzivnejše pri Madžarih, kjer hkrati zaostaja rast mladega prebivalstva, pri Slovencih pa je stanje malo bolj ugodno, a je vendar problematika hitrega staranja

dokaj pereča. Po spolu prevladuje v Žitkovcih in Dobrovniku žensko prebivalstvo. Indeks staranja izračunamo s formulo:

$$I = \frac{\text{št. preb. nad 65 let. } 100}{\text{št. preb. do 15 let}}$$

Če je indeks večji od 100 pomeni, da prevladuje starejše prebivalstvo, če pa je manjše od 100 pa je več mladega prebivalstva. Leta 1961 je bil v Dobrovniku indeks staranja 34, kar pomeni, da so imeli veliko mladega prebivalstva. V Žitkovcih je bil indeks višji (67), leta 1971 je bil indeks v Dobrovniku 89, v Žitkovcih pa 90, torej je bilo mladega prebivalstva še dovolj. Leta 1983 pa je indeks staranja v Dobrovniku 84, kar kaže, da je zdaj število mladega prebivalstva naraščalo, v Žitkovcih pa je prekoračilo mejo (106), starega prebivalstva je vedno več.

C. Aktivnost prebivalstva

Prebivalstvo delimo na: - vzdrževano
- aktivno
- osebe, ki imajo lastne dohodke

Pod vzdrževano prebivalstvo štejemo otroke, gospodinje in starejše brez dohodkov. Aktivni so tisti, ki so zaposleni kot delavci ali kot kmetje. V tretjo skupino pa spadajo osebe z lastnimi dohodki, to so pokojnine, socialne podpore in podobno. Iz popisa prebivalstva leta 1953 je razvidno, da je bilo v Dobrovniku 34% vzdrževanih (v Žitkovcih 38%), 59% aktivnih (v Žitkovcih 60,6%) in 0,8% prebivalcev z lastnimi dohodki (v Žitkovcih 1%). Leta 1961 je bilo v Dobrovniku 35,6% (v Žitkovcih 34%) vzdrževanih, 63,3% aktivnih (v Žitkovcih 60,4%) in 1% oseb z lastnimi dohodki (v Žitkovcih 2,5%). Leta 1971 je bilo v Dobrovniku 31,5% vzdrževanih (v Žitkovcih 47,1%), 67,2% aktivnih (v Žitkovcih 50%) in 1,2% oseb z lastnimi dohodki (v Žitkovcih 3%).

D. Zaposleni po dejavnosti

- Dejavnosti delimo na:
- primarne (kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo)
 - sekundarne (rudarstvo, industrija, gradbeništvo)
 - terciarne (trgovina, gostinstvo, komunala, promet, ...)
 - kvartarne (kultura, sociala, državne službe, zdravstvo, ...)

Med primarnimi dejavnostmi v Dobrovniku je bilo leta 1971 najbolj zastopano kmetijstvo (99%) in delno gozdarstvo (1%), v Žitkovecih tudi kmetijstvo (86,7%) in gozdarstvo (13,4%).

V sekundarnih dejavnostih v Dobrovniku ni bilo zaposlenih.

Med terciarnimi dejavnostmi pa je iz Dobrovnika bilo zaposlenih v trgovini 82,4% (v Žitkovecih 33,4%), komunalnih dejavnostih 17,6% (v Žitkovecih 66,7%).

G. Izobrazba in poklic

V Dobrovniku ima 43% moških končano osnovno šolo, 20% poklicno šolo, 18% je otrok, 7% ima manj kot osnovno šolo, 10% ima srednjo šolo, 2% pa višjo šolo.

V Žitkovecih ima 60% moških osnovno šolo, 20% poklicno šolo, 14% manj kot osnovno šolo, 6% pa visoko izobrazbo.

V Dobrovniku ima 50% žensk končano osnovno šolo, 15% je deklic, 10% manj kot osnovno šolo, 14% ima srednjo in poklicno šolo, 1% pa višjo šolo.

V Žitkovecih ima 75% žensk osnovno šolo, 15% ima manj kot osnovno šolo, 10% pa poklicno.

Če primerjamo izobrazbeno strukturo z letom 1961 ugotovimo, da se stanje v Dobrovniku ni bistveno spremenilo, medtem ko v Žitkovecih število mladega prebivalstva upada, s tem pa tudi šolan kader.

Ljudje so zaposleni v Murski Soboti, Lendavi, Turnišču in Dobrovniku, na delo pa se vozijo pretežno z avtobusom, tudi s kolesom ali avtomobilom. V Lendavi, Turnišču in Dobrovniku govorijo pretežno madžarsko, delno slovensko, v Murski Soboti pa slovensko.

F. Struktura stalno naseljenega prebivalstva leta 1970 po rojstnem kraju

Po podatkih iz leta 1970 je prebivalo na narodnostno mešanem področju 57,6% prebivalcev v rojstnem kraju, 15,6% prebivalcev se je rodilo izven kraja svojega bivanja, na narodnostno mešanem ozemlju, 18,3% prebivalcev se je rodilo v naseljih Pomurja izven narodnostno mešanega področja, 2,5% je rojenih v drugih krajih Slovenije, 1,3% je rojenih na Madžarskem, 4,7% pa v drugih republikah ali v inozemstvu. Novejših podatkov o tem ni.

G. Primerjava Dobrovnika in Žitkovcev z občino Lendava

a. Prebivalstvo po spolu in starosti

Razmerje med moškimi in ženskimi je v Dobrovniku in Žitkovcih približno enako razmerju v celotni občini Lendava. V Dobrovniku prevladuje prebivalstvo v starosti od 30 do 40 let, ter med 60 in 70 leti, kar je značilno tudi za celotno občino Lendavo. V Žitkovcih pa je največ ljudi starih nad 40 let.

b. Prebivalstvo po narodnosti

V občini Lendava živijo Slovenci in madžarska narodnost ter doseljenci iz drugih republik. Zahodni del občine je pretežno slovenski, vzhodni pa večji del madžarski. Nekaj je Hrvatov in ostalih narodov. V KS Dobrovnik je skoraj 3/4 Madžarov, 1/3 Slovencev. Žitkovci so večinoma madžarskim vendar živi tam tudi nekaj Slovencev.

c. Prebivalstvo po spolu in aktivnosti

V občini Lendava prevladuje aktivno prebivalstvo, sledijo vzdrževani in osebe z lastnimi dohodki. Tako je tudi v Dobrovniku in Žitkovcih, le da v slednjih, oseb z lastnim dohodkom skoraj ni. V Dobrovniku je delež aktivnih prebivalcev med moškimi in ženskimi enak, v Žitkovcih pa je delež aktivnih žensk večji kot pri moških. V celotni občini je razmerje takšno kot v Dobrovniku.

d. Prebivalstvo staro nad 15 in več let po spolu in šolski izobrazbi

Največ jih je v občini Lendava končalo OŠ, veliko jih je brez šolske izobrazbe, mnogo s poklicno šolo, manj pa so zastopani tisti s srednjimi in višjimi izobrazbami. V Dobrovniku in Žitkovcih je situacija podobna kot v celi občini. V Žitkovcih je več moških brez izobrazbe kot žensk, v Dobrovniku pa jih je približno enako.

Prebivalstvo v Dobrovniku in Žitkovcih glede na starost in spol

	Dobrovnik		Žitkovci	
	moški	ženske	moški	ženske
1 - 5	3	23	7	9
6 - 10	37	29	4	5
11 - 15	32	25	6	3
16 - 20	27	33	3	4
21 - 25	23	32	5	5
26 - 30	49	36	6	9
31 - 35	30	32	5	6
36 - 40	33	30	4	2
41 - 45	25	22	3	2
46 - 50	26	38	5	10
51 - 55	20	28	7	10
56 - 60	25	50	3	5
61 - 65	33	42	4	7
66 - 70	23	25	6	5
71 - 75	35	25	4	5
nad 75	17	25	5	5
Skupaj	468	495	74	92

Prebivalstvo Dobrovnika in Žitkovec po aktivnosti

	vzdrževano	aktivno	osebe z lastn.doh.
1953			
Dobrovnik	564 (34%)	837 (59%)	12 (7%)
Žitkovci	113 (38%)	179 (60,6%)	3 (0,4%)
1961			
Dobrovnik	459 (35,6%)	804 (63,3%)	13 (1%)
Žitkovci	93 (34%)	174 (63,4%)	7 (2,5%)
1971			
Dobrovnik	381 (31,5%)	811 (67,4%)	15 (1,2%)
Žitkovci	161 (47,1%)	171 (50%)	10 (3%)

Indeks staranja prebivalstva Dobrovnika in Žitkovec

	1971	1961	1983 (po anketi)
Dobrovnik	89	34	84
Žitkovci	90	67	106

Gibanje števila prebivalstva

Kraj	1948	1953	1961	1971	1981
Dobrovnik	1350	1413	1276	1207	1189
Žitkovci	310	295	274	242	183

Indeks gibanja prebivalstva

	53/48	61/53	61/71	81/71	81/53
Dobrovnik	105	90	95	96	82
Žitkovci	95	93	88	76	62

Izobrazbena struktura prebivalstva glede na starost

Dobrovnik

Starost	do 15 let	16-30 let	31-50 let	po 50 letu
otroci	173	-	-	-
manj kot OŠ		10	19	45
OŠ	12	92	116	262
poklicna		50	65	28
srednja		37	22	9
višja, visoka		5	7	2

Žitkovci

otroci	26			
manj kot OŠ			4	12
OŠ	3	13	23	51
poklicna		12	5	1
srednja		3		
višja				

Izobrazbena struktura po spolu

Dobrovnik

Žitkovci

	Moški	Ženske	Moški	Ženske
otroci	90	68		
manj kot OŠ	36	48	7	12
OŠ	188	297	42	53
poklicna	107	34	12	5
srednja	41	33	1	-
visoka	9	4	-	-

Povzetek

1. Iz leta v leto upada število prebivalstva v naseljih Dobrovnik in Žitkovci.
2. V Dobrovniku je mladega prebivalstva še dovolj, v Žitkovcih pa manj. V obeh naseljih prevladujejo ženske.
3. Največ je aktivnega prebivalstva, sledijo vzdrževani, nato pa osebe z lastnim dohodkom.
4. Največ je zaposlenih v primarnih in terciarnih dejavnostih, nato kvartarnih in sekundarnih.
5. V obeh naseljih ima največ ljudi OŠ in poklicno šolo.
6. Glavni vzrok priselitev je poroka, delno službe in stanovanje, sicer pa se je večina prebivalcev rodila v teh dveh naseljih.
7. Razmerje med moškimi in ženskami je v Dobrovniku in Žitkovcih približno enako razmerju v celotni občini Lendava.
V Dobrovniku živijo Madžari, Slovenci, nekaj tudi Romov, v Žitkovcih pa Madžari.
V Dobrovniku, Žitkovcih in celi občini Lendava je največ ljudi končalo osnovno in poklicno šolo.

III. MIGRACIJSKA OBELEŽJA V NASELJIH DOBROVNIK IN ŽITKOVCI

Referat pripravili: Krištof Breda, Zvezna gimnazija za Slovence,
Celovec
Švab Mojca, GMZ Maribor
Jakl Andrej, GMZ Maribor

Migracije spremljajo človeštvo skozi vso njegovo zgodovino. Izražajo se v obliki začasnega preseljevanja oseb, skupin ljudi in celih narodov iz kraja v kraj. Dejavniki, ki vplivajo na migracije so lahko raznovrstni, vendar je migracija v glavnem odraz družbenoekonomske ureditve oz. razlik, ki nastajajo v socialističnem in gospodarskem razvoju med posameznimi regijami. Zaradi migracij nastajata dva diametralna nasprotni si skupini prebivalcev:

- skupina dinamičnih oseb priseljencev
- skupina imobilnih oseb, ki nekdanj žive v tej regiji.

Teritorialni premiki oseb ali skupin ljudi potekajo v času in prostoru različno. Zaradi številnih dejavnikov, ki ne delujejo povsod enako intenzivno oblikujejo skupine prebivalcev z večjimi ali manjšimi migracijskimi sposobnostmi. Le nekatere med njimi so usmerjene k stalnim ali kratkotrajnim zamenjavam delovnega, bivalnega, prostočasovnega ali kakšnega drugega prostora. Vsaka interesna skupina prebivalstva neke regije si zastavlja drugačne cilje po urejenem bivanju, delu, oskrbovanju, izobraževanju. Ker lahko nekatere interesne skupine uresničujejo svoje življenjske cilje le deloma, pride do nesoglasij v prostoru. Zato poiščejo drugo življenjsko okolje, kjer lahko popolneje sledijo prednostni lestvici svojih življenjskih ciljev. Zaradi takšnih ali drugačnih vzrokov pride do migracij. Migracijski tokovi se torej sprostijo tisti trenutek, ko se za preselitev odločijo posamezniki oz. skupine ljudi, ki se jim zazdi, da je edina možna rešitev iz sedanje družbene ali ekonomske situacije v migraciji v drugo socioekonomsko sredino in se za tak premik nabralo dovolj objektivnih pogojev. Migracija določene socialne skupine je registrirana takrat, ko posameznik spremeni bivalno okolje kot

osnovno izhodiščno točko.

Zasnova imigracijskega cikla

V primeru, da med dvema prostorskima enotama, regijama ali državama ne obstajajo insitucionalne ovire za migracijo, prihaja do zapletenih migracijskih pojavov z različnimi oblikami in motivi. To obliko prepletenosti med dvema prostoroma, v katerih se se izoblikovale stalne ali začasne vozliščne točke ter številne zveze med njimi in ki so rezultat migracije prebivalstva, imenujemo migracijski cikel.

Z anketami smo obdelali tudi elemente migracij v naseljih Dobrovnik in Žitkovci. Proučevali smo v treh delih:

- dnevne migracije (zaposlitev, šolanje)
- sezonske migracije
- trajne migracije.

A. Dnevne migracije

V naselju Dobrovnik hodi dnevno na delo kar 296 ljudi, 20% od tega ostane v samem Dobrovniku, kjer hodijo na delo peš (45,8%), s kolesi (41,5%) in delno tudi z motornim kolesom (6%) ali avtomobilom (5%). 22,9% je zaposlenih v Lendavi, se pravi, da lahko uporabljajo pri delu oba jezika, med tem ko 34% hodi na delo v Mursko Soboto, 9,8% v Turnišče in 13% v ostale kraje. Ker to niso kraji nacionalno mešanega ozemlja, so tukaj prisiljeni uporabljati slovenski jezik. V Mursko Soboto, Lendavo in Turnišče se na delo vozijo v glavnem z avtobusom, kar 85%, le kakih 10% se jih vozi z avtomobili, medtem ko z motornimi kolesi le 5%.

V Žitkovcih je pretežni del prebivalstva agrarnega, ostali pa hodijo na delo v Lendavo, Mursko Soboto, Turnišče in Dobrovnik. Od zaposlenih v neagrarnih dejavnostih se jih 61% vozi na delo v Lendavo, predvsem z avtobusom, 22,4% se vozi na delo v Mursko Soboto, prav tako z avtobusom.

Če analiziramo stopnjo izobrazbe zaposlenega prebivalstva, pa jih razdelimo na tiste, ki imajo:

- manj kot osnovno šolo
- končano osnovno šolo
- končano poklicno šolo
- končano srednjo šolo
- končano višjo oziroma visoko šolo

V Dobrovniku ima od skupno 281 zaposlenih prebivalcev 12 prebivalcev nedokončano OŠ, to je 4,27%, 117 končano osnovno šolo (41,6%), 107 končano poklicno šolo (38%), 37 končano srednjo šolo (13,2%) in le 9 končano višjo oz. visoko šolo (3,2%).

V Murski Soboti je zaposlenih več moških migrantov (46), med njimi jih je največ s končano poklicno šolo (54,3%), s končano OŠ 32,6%, s končano srednjo šolo 10,9% in z nedokončano osnovno šolo 2,1%. Od žensk zaposlenih v Murski Soboti, jih je 60,5% končalo OŠ, 30,2% poklicno šolo, 9,3% pa srednjo šolo.

V Lendavi je zaposlenih 49 moških, žensk je 23 (30%). Od moških jih ima največ končano poklicno šolo (51%), 22,4% končano OŠ, 18,4% končano srednjo šolo in le 2% končano višjo oz. visoko šolo.

Od žensk jih ima 34,8% končano OŠ, 26,1% končano poklicno šolo, 21,7% končano srednjo šolo, 8,7% pa višjo šolo in prav toliko nedokončano OŠ. V Žitkovcih je zaposlenih 54 prebivalcev, pretežno moških in sicer 3 z nedokončano OŠ (5,5%), s končano OŠ (64,8%), 13 s poklicno šolo (24%) in 2 s srednjo šolo (3,7%). V Murski Soboti se zaposlujejo prebivalci z nedokončano OŠ in poklicno šolo, v Lendavi in Dobrovniku pa s končano OŠ.

Z anketo smo tudi ugotavljali, kje in katere šole obiskujejo prebivalci Žitkovcev in Dobrovnika. Od 121 prebivalcev, ki se še šolajo, obiskuje 81 otrok OŠ v Dobrovniku (67%), 1 je v Lendavi in 1 v Murski Soboti, 7 jih obiskuje poklicno šolo (5,7%) in sicer v Lendavi, Murski Soboti ali Mariboru. 25 jih je na srednji šoli v Lendavi, Murski Soboti, Mariboru oz. Ljubljani (20,6%), na višji oz. visoki šoli jih je 6 (5%).

Iz Žitkovcev obiskuje 15 otrok OŠ v Dobrovniku, 1 pa višjo šolo v Mariboru.

B. Sezonske migracije

Ker v Dobrovniku ni delovnih mest, se z narodnostno mešanega ozemlja ne odseljujejo samo člani kmečkih družin in nekvalificirani delavci, marveč tudi kvalificirani, ker tu ni možnosti za zaposlitev. Na sezonsko delo odhajajo predvsem posamezniki, za njimi pa često cele družine. Največ odhajajo na delo v tujino in v Avstrijo. V tujino se jih je odselilo iz Dobrovnika 81.

C. Trajne migracije

Po rezultatih našega anketiranja se je izvršilo največ selitev v okviru samega kraja Dobrovnik iz enega gospodinjstva v drugo. Dobrovnik je torej precej zaprt kraj. Šele v zadnjem času prodirajo vanj prebivalci ostalih krajev. Po letu 1970 so se priselitve iz krajev nacionalnega mešanega ozemlja Prekmurja povečale, prav tako iz ostalih krajev Prekmurja, Slovenije, Jugoslavije in tujine. Procentualno znašajo priselitve v okviru same vasi Dobrovnik kar 80, 7%, 5,4% iz krajev z nacionalnim mešanim prebivalstvom, 7,5% iz ostalih krajev Prekmurja, 1,4% iz ostalih krajev Slovenije in 4,9% iz ostalih krajev SFRJ in tujine.

Vzrok za priselitve je največkrat poroka, kar 82,8%, le v nekaterih primerih je vzrok: zaposlitev, stanovanje, dedovanje, sorodniki, ... V Žitkovcih je največ priselitev iz krajev nacionalnega mešanega ozemlja v Prekmurju (61,7%), nekaj iz ostalih krajev Prekmurja (23,5%), ostalih 11,7% pa od drugod. V Žitkovcih so vzroki za priselitev predvsem poroke, kar v 66,6% primerov, ostali vzroki so stanovanje, delo..., sicer pa se število priselitev po 1960 letu zmanjšuje.

Iz naselja Dobrovnik se je po letu 1960 izselilo 222 prebivalcev, iz naselja Žitkovec pa 35 prebivalcev in sicer je število moških in žensk zelo izenačeno. Glede na povprečno starost smo zasledili največ izselitev med 21 in 40. letom. Do teh je prišlo po letu 1961, še bolj pa je naraslo po letu 1971. Vzroki za odselitve so podobni priselitvenim vzrokom, se pravi v veliki meri so to poroke v ostala naselja nacionalno mešanega ozemlja v Prekmurju (47,6%).

Zaradi zaposlitve se je odselilo 40% od vseh odseljenih iz Dobrovnika in od tega 48,6% v tujino, le 10% pa v Mursko Soboto. Zaradi šolanja je zapustilo Dobrovnik 1,85% od vseh odseljenih iz Dobrovnika. Zaradi ostalih vzrokov, kot so stanovanje, nova hiša, večji OD, posest, velika družina in drugi, je naselje zapustilo 10,7% od vseh odseljenih. 74,5% vseh odseljenih prebivalcev Žitkovec je madžarsko govorečih, 17% slovensko govorečih in 8,5% ljudi, ki govorijo oba jezika. Vseh migriranih je 47. S področja vasi Dobrovnik pa je 287 članov gospodinjstva odseljenih in sicer 5,9% slovensko govorečih, 78,1% madžarsko govorečih in 23% ljudi, ki govorijo oba jezika.

Glede na tip gospodinjstev predstavnikov v naselju Žitkovec je kar 44,4% odseljenih prebivalcev kmečko prebivalstvo, 31,1% jih je iz mešanih gospodinjstev in 24,4% iz delavskih gospodinjstev. V Dobrovniku je 31,3% naseljenih iz kmečkih gospodinjstev, 27,1% iz mešanih in 41,5% iz delavskih gospodinjstev. Opazno je, da se odseljujejo predvsem člani delavskih gospodinjstev in madžarsko govoreče družine.

Zaposleni glede na šolsko izobrazbo in spol

Kraj zaposlitve	manj kot OŠ		Osnovna šola		Poklicna šola		Srednja šola		Višja šola		Visoka šola	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Dobrovnik	3	2	14	11	9	8	6	4	3	3		
Lendava	3	2	11	8	25	6	9	5	1	2		
Murska Sobota	1		15	26	25	13	5	4				
Turnišče		1	9	17	1	2		1				
ostalo	-	-										
Avstrija				3	9							
Žitkovci					1							
Maribor	-											
Retinci				2	1			1				
Petišovec					1							
Bolga vas						1						
Noravci			1			3						
Genterovci						1			1			
Kobile									1			
Goriško					1							
Žitkovci			2									
Dobrovnik					1							
Lendava	1	1	15	7	6	1						
Murska Sobota			2	3	2	3		1				
Turnišče			3									
Maribor									1			
ostalo-Avstrija		1	3									
ostalo					1							

Kraj zaposlitve in način prevoza na delo

D o b r o v n i k

Kraj	avtobus	avto	kolo	peš	moped	Skupaj
Dobrovnik	7	3	18	27	4	59
Lendava	57	9	1	1	-	68
Murska Sobota	88	11	-	1	1	101
Turnišče	24	3	-	-	2	29
Ostalo	24	11	1	1	2	39
<u>Ž i t k o v c i</u>						
Dobrovnik					1	1
Lendava	26	3		1		30
Murska Sobota	11					11
Turnišče	2					2
Ostalo	3	1		1		5
Žitkovci			1	51		52

Vrsta in kraj šol, ki jih obiskujejo učenci

D o b r o v n i k

Vrsta šole	Dobrovnik		Lendava		Murska S.		Maribor		Ljubljana		Madžarska		ostalo		
	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne	
OŠ	81			1		1									2
strokovna			2		1	2	1	1							
srednja			5	2	10	3	2		1					1	1
visoka, višja							2	1	1	2					

Ž i t k o v c i

OŠ	15
strokovna	
srednja	
visoka, višja	1

Število odseljenih članov glede na tip gospodinjstva

D o b r o v n i k

Št.odselenih članov	Kmečka	Mešana	Delavska
1	14	20	24
2	14	10	23
3	3	5	5
4	4	4	4
5	3	-	2
6	-	1	-
nad 6	1	-	1

Ž i t k o v c i

1	3	6	3
2	4	2	-
3	9	6	-
4	4	-	8
5	20	14	-
6	-	-	11
nad 6	-	-	-

Število odseljenih članov gospodinjstva glede na pogovorni jezik

D o b r o v n i k

Št.odselenih

članov	slovenski	madžarski	oba
1	11	38	8
2	3	36	10
3	-	9	4
4	-	10	2
5	-	4	1
6	17	-	1
nad 6	-	1	1

Ž i t k o v c i

1	-	11	2
2	-	8	2
3	-	12	-
4	8	4	-
5	-	-	4
6	8	35	-
nad 6			

Leto odselitve družinskih članov glede na starost in spol

D o b r o v n i k

Leto odselitve	do 20 let		21 - 40 let		41 - 60 let		nad 61 let	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
pred 1960			6	11	13	16		2
1961-1970			22	46	5	8	2	
1971-1980	5	2	61	42	4	6		
po 1981	3	1	8	3	1		1	

Ž i t k o v c i

pred 1960			1	2	5	3	1	
1961-1970			4	5	3	3		
1971-1980		1	8	3		1		
po 1981	1		3	3				

Odselitve po vzroku odselitve in kam so se odselili

D o b r o v n i k

Vzroki	v naselju nac.meš. v Prekmurju	v naselja ost. Prekmurja	Murska Sobota	ostali kraji v SFRJ	tujina	ostalo
poroka	61	20	10	21	16	
zaposlitev	10	5	11	30	53	
šolanje	3			1	1	
ostalo (hišo so zgradili, stanovanje, dohodek, posest, ne vedno kam, velika je družina)	4	6	1	6	11	

Ž i t k o v c i

poroka	15	6			1	
zaposlitev	1	5		2	6	

Priseljeni glede na čas priselitve in vzrok

D o b r o v n i k

<u>Vzrok priselitve</u>	<u>pred II. svet.vojno</u>	<u>1941-1960</u>	<u>1961-1970</u>	<u>po 1971</u>
poroka	11	24	19	33
zaposlitev	2	4	4	4
šolanje	-			
stanovanje	5	6	5	15
ostalo		1		4
Ž i t k o v c i				
poroka	7	12	1	6
zaposlitev	2			
šolanje				1
stanovanje	2			3
ostalo		2		3

Izobrazba odseljenih glede na spol in starost

D o b r o v n i k

Izobrazba	do 20 let		21-40 let		41-60 let		nad 60 let	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
manj kot OŠ	1	3		4	1	1		
OŠ	6	1	26	49	12	24	1	2
poklicna š.	1		41	17	13	3	1	
srednja š.	1	2	18	23	2	6		
višja, visoka			7	3	4	1		
Ž i t k o v c i								
manj kot OŠ								
OŠ		1	7	5	3	10		
poklicna š.			2	4	2			
srednja šola			1	3				
višja, visoka		-						

Povzetek

Analiza podatkov na letošnjem taboru je pokazala, da se je število priselitev iz domačega kraja po II. svetovni vojni zmanjšalo, medtem ko se je število priselitev iz ostalih krajev nekoliko povečalo. Dnevne migracije delovne sile so v prvi vrsti usmerjene v Mursko Soboto in Lendavo za moško delovno silo, ženske pa se precej zaposlujejo v Turnišču, Murski Soboti in v domačem kraju. Delež zaposlenih iz Dobrovnika in Lendave je v tujini še zelo visok in tudi odstotek ostalih trajno odse-
ljenih iz naselij nacionalno mešanega Prekmurja je zaradi porok na prvem mestu v Sloveniji. Največ je odselitev družinskih čla-
nov v starostni skupini od 21-40 let, oba spola pa sta enako-
merno zastopana.

IV. ZGRADBENA STRUKTURA NASELIJ DOBROVNIK IN ŽITKOVCI

Referat pripravili: Milan Mikl, Zvezna gimnazija za Slovence,
Celovec
Marjan Smrtnik, Zvezna gimnazija za Slovence,
Celovec
Mateja Komel, Srednja družboslovna šola,
Celje

Do rezultatov tega poročila smo prišli s kartiranjem naselij Dobrovnik in Žitkovci ter z anketiranjem gospodinjstev.

1. Dobrovnik

Dobrovnik je subpanosnaka vas, kjer so hiše v glavnem razporejene ob vaških poteh, za njimi pa se razprostirajo gospodarska poslopja, njive, travniki in pašniki. V vasi so velike razlike med stanovanjskimi zgradbami, kjer živijo kmečke in delavske družine, posebno stanje pa je v romskem naselju, kjer imajo neurejene domove, ki počasi propadajo saj so narejeni iz slabih materialov, kmetijske površine okrog hiš so slabo obdelane, v naselju vlada nehigiiena.

a. Starost zgradb glede na tip gospodinjstva:

Starost hiš smo razdelili na 5 starostnih stopenj:

- zgrajeno pred I. svetovno vojno
- zgrajeno v obdobju od 1914-1945
- zgrajeno v obdobju od 1946-1960
- zgrajeno v obdobju od 1961-1970
- zgrajeno po letu 1971

Kmečka gospodinjstva

Največ kmečkih hiš je bilo zgrajenih v obdobju 1914-1945, pa tudi pred I. svetovno vojno. Manj so gradili v letih 1961-1970 in po letu 1971. Torej v vasi prevladujejo stare zgradbe kjer žive kmečke družine.

Delavska gospodinjstva

Delavska gospodinjstva Dobrovnika stanujejo v glavnem v hišah, ki so jih zgradili po letu 1971 in v obdobju 1946-1960, malo manj pa pred prvo svetovno vojno, med obema vojnama in med leti 1961-1970.

Mešana gospodinjstva

Prebivalci mešanih gospodinjstev so gradili v vseh obdobjih enakomerno, čeprav je še vedno največ zgradb izpred I. svetovne vojne.

b. Starost zgradb glede na pogovorni jezik v družini

Pogovorni jezik v družini ne vpliva neposredno na gradnjo stanovanjskih zgradb. Ni razlik pri gradnji hiš med družinami, ki govorijo madžarsko, slovensko oziroma oba jezika.

V naselju Dobrovnik so največ hiš zgradili po letu 1971, na drugem mestu so po številu stanovanjske zgradbe izpred I. svetovne vojne, znatno manj pa v ostalih treh obdobjih. Slovensko govoreče družine so na tem območju manj gradile pred I. svetovno vojno in več v kasnejših obdobjih.

c. Vrsta adaptacij stanovanjskih zgradb glede na tip gospodinjstva

Kmečka gospodinjstva

Z grafikona je razvidno, da je pred letom 1970 največ stanovanjskih hiš ostalo neadaptiranih, nekaj so jih dozidali ali predelali v notranjosti, malo hiš so v celoti predelali, zelo malo pa nadzidali.

Delavska gospodinjstva

Mnoge stanovanjske zgradbe delavcev so ostale neobnovljene, toda delež neadaptiranih hiš je znatno manjši kot pri kmečkih gospodinjstvih. Več je dozidav, ostale kategorije pa se približno ujemaajo.

Mešana gospodinjstva

Pri mešanih gospodinjstvih je opaziti, da je bilo pred leti več notranjih predelav in manj celotnih predelav kot v delavskih in kmečkih gospodinjstvih. Delež neadaptiranih in dozidanih hiš pa je skoraj enak.

d. Stanje gospodarskega poslopja glede na starost in tip gospodinjstva

Gospodinjstva smo razdelili v štiri starostne skupine:

-	povprečna starost vseh družinskih članov do 25 let	
-	" "	26 - 40 let
-	" "	41 - 60 let
-	" "	nad 61 let

Pri kmečkih gospodinjstvih, kjer je povprečna starost do 25 let opažamo, da imajo stara gospodarska poslopja, ki pa jih še uporabljajo. Mešana gospodinjstva imajo v veliki večini neadaptirana gospodarska poslopja, manj pa je tudi starih, še uporabnih gospodarskih poslopij. V naslednji kategoriji od 26 - 40 let je za kmete značilno, da imajo stara poslopja, nekaj pa je tudi adaptiranih. Pri delavskih gospodinjstvih je nekaj adaptiranih, predelanih za druge namene, novih poslopij, pa tudi starih in neuporabnih poslopij je nekaj. Mešana gospodinjstva imajo največ starih gospodarskih poslopij, ki se še uporabljajo, približno enak pa je v primerjavi z delavci odstotek adaptiranih, starih in neuporabnih ter novih gospodarskih poslopij. Pri mešanih gospodinjstvih pa ne zasledimo predelav v druge namene. V starostnem razredu od 41 - 60 let je za kmečka gospodinjstva značilno, da imajo stara gospodarska poslopja, nekatera predelana za druge namene ali pa adaptirana. Mešana gospodinjstva imajo isti odstotek starih uporabnih poslopij kot kmečka gospodinjstva, toda delež adaptiranih hiš je večji kot pri delavcih in kmetih.

Na grafikonu vidimo, da imajo med gospodinjstvi s povprečno starostjo nad 61 let kmetje v glavnem stara poslopja, ravno tako tudi delavci in mešana gospodinjstva. Le-ta imajo tudi večji delež starih in neuporabnih gospodarskih poslopij kot delavci in kmetje.

2. Žitkovci

Žitkovci so precej manjša vas kot Dobrovnik in ima s tem tudi manj gospodinjstev, vas pa se po obliki ne razlikuje od ostalih prekmurskih vasi.

a. Starost zgradb glede na tip gospodinjstva

Kmečka gospodinjstva

Kmečka gospodinjstva živijo v stanovanjskih hišah, ki so bile zgrajene v letih 1914-1945, nato v 1946-1960, manj pa v letih 1961-1970, po letu 1970 in pred prvo svetovno vojno.

Delavska gospodinjstva

Največ stanovanjskih hiš je bilo zgrajenih v letih 1946-1960, veliko je novih (zgrajenih po letu 1971), nekoliko manj pa v obdobju 1946 - 1960 in 1961 - 1970. Zenimivo je, da ni zgradb izpred prve svetovne vojne.

Mešana gospodinjstva

Tudi mešana gospodinjstva imajo največ stanovanjskih zgradb iz obdobja 1914 - 1945, velik je odstotek hiš zgrajenih v obdobju 1946 - 1960, manj pa hiš iz ostalih obdobj.

b. Starost zgradb glede na pogovorni jezik v družini

V madžarsko govorečih družinah je največ novih hiš (po letu 1970), približno enaka sta odstotka hiš zgrajenih pred I. svetovno vojno in v letih 1946 - 1960.

Slovensko govoreče družine so gradile v obdobjih 1914-1945 in po letu 1970. Omeniti je potrebno, da sta v Žitkovcih le dve slovensko govoreči družini. Prav tako so v Žitkovcih le tri družine, ki govore oba jezika. Zgradbe le-teh so bile zgrajene v obdobju 1946-1960, 1914-1945 in pred I. svetovno vojno.

c. Vrsta adaptacij stanovanjskih zgradb glede na tip gospodinjstva

Kmetje puščajo svoje stanovanjske zgradbe neobnovljene, nekaj je dozidav, pa tudi predelave notranjosti hiš. Manjši toda še vedno velik delež neadaptiranih hiš je tudi v delavskih gospodinjstvih. Pri le-teh zasledimo še nekaj dozidav in notranjih predelav. Mešana gospodinjstva svoje hiše v glavnem dozidavajo, manj jih puščajo neobnovljenih. Nekaj je celotnih predelav, ki pa jih ne opazimo pri delavcih in kmetih.

- 38 -
Starost zgradb glede na tip gospodinjstva

Starost zgradbe	Tip gospodinjstva					
	Dobrovnik			Žitkovci		
	K	M	D	K	M	D
zgrajena pred prvo svetovno vojno	17	8	18	1	2	-
zgrajena v obdobju 1914-1945	18	21	26	5	8	9
zgrajena v obdobju 1946-1960	14	19	36	3	6	2
zgrajena v obdobju 1961-1970	5	13	22	2	4	1
zgrajena po letu 1970	4	13	32	2	1	4

Povprečna starost gospodinjstev glede na starost hiš

	Dobrovnik				Žitkovci			
	- 25	26-40	41-60	nad 60	25	26-40	41-60	nad 60
zgrajena pred I. svet. vojno	3	4	12	22	-	1	1	1
v obdobju 1914-1945	4	20	22	22	2	7	7	5
v obdobju 1946-1960	8	17	23	20	-	4	5	3
v obdobju 1961-1970	8	19	10	2	-	4	2	1
po letu 1970	14	25	9	3	1	3	-	3

Vrsta adaptacij glede na tip gospodinjstev

	Dobrovnik			Žitkovci		
	kmečko	delavsko	mešano	kmečko	delavsko	mešano
Dozidava	10	46	25	1	6	12
Nadzidava	1	2	1	-		
Notranja predelava	10	26	21	2	3	5
Celotna predelava	6	14	2	-	-	4
Predelano v druge namene	-			-		
Niso adaptirali	30	70	37	9	8	6

Starost hiš glede na pogovorni jezik

Starost hiše	Dobrovnik			Žitkovci				
	madžarsko	slovensko	oba	romsko oz. komb.z rom.	madžarsko	slovensko	oba	romsko oz. komb.z rom.
A. zgrajena pred I. svetovno vojno	34	2	6	-				
B. zgrajena v obdobju 1914-1945	49	11	13	-	3	-	-	-
C. zgrajena v obdobju 1946-1960	48	11	11	-	18	1	2	-
D. zgrajena v obdobju 1961-1970	22	11	4	-	9	1	1	-
E. zgrajena v obdobju po letu 1970	30	10	9	1	7	-	-	-
					6	-	1	-

Vrsta adaptacije glede na pogovorni jezik v družini

	Dobrovnik				Žitkovec			
	nadž.	slov.	oba	romski oz. komb.z rom.	nadž.	slov.	oba	romski oz. komb.z rom.
dozidava	61	6	15	-	10	-	1	-
nadzidava	6	1	2	-	8	1	1	-
notranja predelava	35	6	11	-	11	-	1	-
celotna predelava	14	6	1	-	4	-	--	-
predelano v druge namene	-				-			
niso adaptirali	9	14	24	-	15	1	--	-

Stanje gospodarskega poslopja glede na starost in tip gospodinjstva

Stanje gospod.posl.	Dobrovnik												Žitkovec											
	do 25 let			26-40			41-60			nad 60 let			do 25 let			26-40			41-60			nad 60		
	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D
stare in se še uporablja	1	1	4	3	25		10	20	15	26	1	14	1	1	1	6			1	1	3	4		1
stare in se se uporablja več			1		2			3	4	1	3											1	1	
adaptirano		1	4	1	3		1	8	4	3		1				4				3		1		
predelano v druge namene			1				1		1															
ni pojava novo KK poslopja	1	22	1	3			1	4	4	4		9	1	2		4	1	1	2	1	1	2		2

Povzetek

Dobrovnik je subpanonska vas, kjer so hiše v glavnem razpotegnjene ob cestah in vaških poteh, za njimi pa se razprostirajo gospodarska poslopja: njive, travniki in pašniki. Za Dobrovnik je značilno, da so v starem agrarnem, vaškem jedru dograjevali nove delavske hiše in hiše z mešanimi gospodinjstvi. V vasi sami pa je največ starih kmečkih stanovanjskih zgradb. Mešana gospodinjstva so gradila največ pred I. svetovno vojno. Delavci pa so za izboljšanje življenjskega standarda gradili v glavnem po letu 1971. Delež gradnje stanovanjskih hiš je pri madžarskih, slovenskih ter družinah, ki uporabljajo oba jezika v bistvu enak. Kmetje malo adaptirajo svoje stanovanje in gospodarska poslopja. Mešana in delavska gospodinjstva pa znatno več obnavljajo svoje domove. Na jugovzhodni strani Dobrovnika pa je naselje Romov. Hiše so majhne z maksimalno dvema sobicama brez gospodarskega poslopja in zemlje.

Žitkovci so precej manjša vas od Dobrovnika in imajo približno 60 gospodinjstev. Poslopja pripadajo v glavnem madžarsko govorečim družinam. Zelo malo je družin katerih pogovorni jezik je slovenski ali dvojezičen. Pri gospodinjstvih, ki so v povprečju starejša od 61 let, vidimo, da je odstotek starih neuporabnih gospodarskih poslopij zelo velik.

V. SOCIALNO-EKONOMSKA STRUKTURA GOSPODINJSTEV NASELIJ DOBROVNIK IN ŽITKOVCI

Referat pripravili: Demšar Polona, Srednja družboslovna šola,
Celje

Rihar Marko, Gimnazija Murska Sobota

Csuka Judit, Srednješolski center, Lendava

Gospodinjstva smo ločili na delavska (D), kmečka (K) in mešana (M) gospodinjstva po tem, da so kmečka gospodinjstva tista z več kot 2 ha zemlje, med kmečka gospodinjstva smo šteli tudi ostarela gospodinjstva, ki so dala zemljo v najem in prejemajo kmečko pokojnino. Med delavska gospodinjstva smo šteli gospodinjstva, v katerih so vsi odrasli člani zaposleni v neagrarni dejavnosti, imajo pa še vedno nekaj zemlje, od katere ni tržnih viškov. K mešanim gospodinjstvom pa prištevamo tista gospodinjstva, pri katerih so polkmetje zaposleni kot delavci v nekmetijskih dejavnostih, dodatno delajo po delu izven doma na svoji zemlji, zemlji svojih staršev ali na najeti zemlji. Mešana gospodinjstva so rezultat industrijske dobe. Industrija je s svojim razvojem na enem kraju omogočila kmetu, da se je na različne načine posluževal ugodnosti, ki mu jih je nudila zaposlitev v industriji, a si je obenem ohranil eksistenco kot polkmet. Z industrializacijo so se tudi v Prekmurju odprli problemi preoblikovanja stare klasične agrarne strukture, posebej je v ospredju funkcija mešanih delavsko-kmečkih gospodarstev, ki imajo gospodarja, vse ali del odraslih članov gospodinjstva zaposlene izven kmetijstva. Možnost dnevnega odhajanja na delo v neagrarni dejavnosti je pomenila uvajanje novih ekonomskih in socialnih odnosov v do takrat povsem kmečko in na samooskrbi sloneče slovensko podeželje. Zagotovljen redni zaslužek, omejen delovni čas, socialne ugodnosti itd. so postale privlačne ne samo za odvečno kmečko delovno silo, ampak tudi za gospodarje srednje velikih in večjih posestev. K temu so močno pripomogle neugodne posestne razmere, z drobno parcelacijo, ki je posledica ogrskega dednega prava. Hiter premik iz

klasične agrarne v industrijsko družbo je vtisnil svojevrsten pečat nadaljnjemu razvoju. Čustvena navezanost na zemljo je bivšemu kmetu narekovala, da je ob delu v tovarni še vedno obdeloval svojo zemljo - seveda s staro miselnostjo na tradicionalen način in s primitivnim orodjem. Danes zemlja velikemu delu bivših kmetov ne pomeni več vir ekonomskega obstoja, pač pa sredstva dodatnega zaslužka in špekulacije.

Ob analizi anket smo vsa gospodinjstva ločili v štiri starostne razrede in sicer:

- do 25 let
- od 26 - 40 let
- od 41 - 60 let
- nad 61 let.

Gospodinjstva glede na njihovo povprečno starost

Gospodinjstva smo razdelili na povprečno starost zaradi tega, ker obstajajo večje razlike med starejšimi in mlajšimi gospodinjstvi. Mladi se ne posvečajo le kmetijstvu, ampak iščejo vire zaslužka v neagrarnih dejavnostih, opazimo pojav dnevnega vezaštva.

Ljudje se vozijo na delo v tovarne v bližnja mesta (Murska Sobota, Lendava), veliko ljudi je zaposlenih v tovarni obutve v Turnišču. Srednja generacija je najmočnejše zastopana v mešenih gospodinjstvih, medtem ko so starejši ljudje enako zastopani v vseh treh tipih gospodinjstev.

Opremljenost gospodinjstev glede na leta

Gospodinjstva so različno opremljena glede na njihovo povprečno starost. V nekaterih primerih imajo starejši ljudje slabše opremljena gospodinjstva, kot mladi, ki pogosteje adaptirajo hiše ali pa celo zgradijo nove, zato imajo pogosteje napeljano vodo, v hiši imajo stranišče in kopalnico, pralni stroj, barvni televizor itd. Poleg boljše opremljenosti hiš imajo mlada gospodinjstva še motorna kolesa, avtomobile, kmetijsko mehanizacijo.

Opremljenost gospodinjstva glede na pogovorni jezik v družini

V Dobrovniku in Žitkovcih se kot pogovorni jezik v družini največ uporablja madžarščina, manj slovenščina, pogosteje pa oba jezika. Zasledili smo tudi nekaj izjem v pogovornih jezikih na tem območju npr. romski, hrvatski, albanski jezik. Glede na pogovorni jezik v družini se opremljenost gospodinjstev bistveno ne razlikuje. Bolj se opremljenost razlikuje po starosti. Socialna struktura gospodinjstev je pomemben kazalec družbeno-ekonomskih procesov v pokrajini. Njihova problematika je v obmejnih območjih specifična in se v mnogočem razlikuje od tiste drugod v Sloveniji. Pojavljajo pa se tudi znatne razlike med obmejnimi področji samimi. V občini Murska Sobota je v obdobju 1961-1971 število gospodinjstev poraslo za 5,8%, v vseh ostalih pa je stagniralo ali celo nazadovalo npr. Lendava - 0,9%, kar je nedvomno odraz relativnega gospodarskega zastoja teh področij. Spreminjanje strukture gospodinjstev se v obmejnih področjih Slovenije razlikuje od splošnega preslajanja v Sloveniji, za katerega je značilno zmanjševanje deleža mešanih gospodinjstev. Proces socialne in ekonomske preobrazbe kmečkih gospodinjstev v mešana je na obmejnem področju kot v celoti v fazi, ko število mešanih gospodinjstev še vedno narašča.

Stopnjo v razvoju socialno-ekonomskih in demografskih procesov še posebno dobro osvetljujeata delež in spreminjanje števila mešanih delavsko-kmečkih gospodinjstev. Ugotovljeno je, da je za obmejna področja SV Slovenije še vedno značilno naraščanje mešanih gospodinjstev, kar dokazuje zapoznelost družbenih procesov, kot posledica šibke gospodarske dinamike. Le ob večjih mestih, kjer lahko kmečko prebivalstvo dobi zaposlitev so se oblikovala območja z bolj ali manj močnim upadanjem števila mešanih gospodinjstev. V območjih, ki so brez neagrarnih dejavnosti ali pa so bolj oddaljena od zaposlitvenih centrov število mešanih gospodinjstev ne upada tako močno ali pa celo narašča.

Oprema gospodinjstev

Iz grafikonov je razvidno, da ima tekočo vodo v Dobrovniku 229 gospodinjstev od 266 anketiranih. Velika večina gospodinjstev ima tudi radio, v Dobrovniku jih je 227, v Žitkovcih pa 44, televizijskih aparatov je mnogo manj, v Dobrovniku jih je 220, v Žitkovcih pa 36. Večina jih je črnobelih. Kmožično so zastopani tudi gospodinjski aparati (pralni stroji, hladilniki, zmrzovalniki) v Dobrovniku je 166 pralnih strojev, 213 hladilnikov in 138 zmrzovalnikov. V Žitkovcih je pralnih strojev 31, hladilnikov 47, zmrzovalnikov pa je 31. Telefonov je zelo malo; v Dobrovniku komaj 12, v Žitkovcih pa jih sploh ni. Avtomobilov je v Dobrovniku 92, v Žitkovcih pa 17.

Če primerjamo gospodinjstva po starosti ugotovimo, da imajo mlada kmečka gospodinjstva zelo slabo opremljena gospodarstva, prav tako tudi stara mešana in delavska gospodinjstva. Najbolje so opremljena delavska gospodinjstva srednjih let, to je od 25 do 60 let. Mlada delavska in mešana gospodinjstva imajo nujno potrebno opremo (vodo, WC, kopalnice, pralni stroj in elektriko). Kmečkim gospodinjstvom srednjih let (od 25 do 60) pa največkrat primanjkuje tekoča voda, WC v hiši in kopalnica. Vse telefone v Dobrovniku (12) imajo delavska gospodinjstva, razen enega, ki ga ima mešano gospodinjstvo.

Tip gospodinjstev glede na povprečno starost

D o b r o v n i k

Tip gospodinj.	Povprečna starost			
	do 25 let	26-40	41-60	nad 61
Knečka	1	7	11	40
Mešana	4	31	37	2
Delavska	39	46	31	25
Ž i t k o v c i				
Knečka	-	1	3	12
Mešana	2	15	5	1
Delavska	5	1	4	4

Opremljenost gospodinjstev glede na pogovorni jezik v družini

D o b r o v n i k

	slovenski	madžarski	oba	romski, hrvat., madž., ali komb.
tekoča voda v hiši	19	151	39	3
stranišče v hiši	14	83	27	3
kopalnica	12	104	30	3
radio	23	167	41	3
hladilnik	23	142	45	3
zamrzovalna skrinja	16	136	39	3
pralni stroj	21	137	37	3
televizor (črno-beli)	16	130	40	3
televizor (barvni)	5	22	4	-
motorna kolesa	6	67	19	2
avtomobil	11	70	16	1
elektr. napeljava	23	183	44	3
telefon	4	9	-	1

Opremljenost gospodinjstev glede na pogovorni jezik v družini

Ž i t k o v c i

	madžarski	slovenski	oba
tekoča voda v hiši	20	-	1
stranišče v hiši	20		
kopalnica	20		
radio	38	2	3
hladilnik	35		2
zamrzovalna skrinja	28		2
pralni stroj	33		2
televizor(črno-beli)	26		3
televizor(barvni)	6		
motorno kolo	20		1
avto	14		
električna napeljava	146	2	3
telefon			

Opremljenost gospodinjstev glede na povprečno starost

	do 25 let			26-40 let			41-60 let			nad 61 let		
	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D
tekoča voda v hiši	1	3	30	6	29	43	8	31	35	20	4	16
stranišče v hiši	-	3	21	3	18	30	4	13	16	3	2	6
kopalnica	1	3	18	2	21	54	6	21	18	5	2	8
radio	1	4	32	6	30	41	11	34	30	28	3	17
hladilnik	1	3	32	4	29	38	9	29	20	22	3	14
zamrzovalna skrinja	1	3	25	5	29	38	7	31	23	14	2	8
pralni stroj	1	3	30	6	30	39	7	29	22	13	2	10
TV(črno-beli)	-	3	27	4	26	33	5	29	23	16	1	12
TV(barvni)	-	-	7	1	7	14	1	3	2	-	-	-
motorna kolesa	1	2	9	1	12	24	2	17	9	2	1	3
avtomobil	1	1	17	2	15	27	2	15	10	-	1	1
elektrika	1	3	33	6	31	43	14	31	31	34	3	23
telefon	-	-	2	-	1	6	-	-	3	-	-	-

Opremljenost gospodinjstev glede na povprečno starost

Žitkovec

	do 25 let			26-40			41-60 let			nad 60 let		
	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D
tekoča voda v hiši	-	-	2	2	7	2	1	5	1	-	-	1
stranišče v hiši	-	-	2	2	8	2	1	4	-	-	-	1
kopalnica	-	-	2	2	8	2	-	5	-	-	-	1
radio	-	3	4	1	13	2	2	7	3	5	-	4
hladilnik	-	2	4	2	13	2	1	5	2	4	-	2
zamrzovalna skrinja	-	2	2	2	12	2	3	8	2	1	-	2
pralni stroj	-	2	4	1	11	2	1	5	2	1	-	1
TV (črno beli)	-	3	4	-	11	2	1	5	2	2	-	2
TV (barvni)	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
motorna kolesa	-	1	3	1	7	2	-	3	2	-	-	-
avtomobili	-	1	1	1	7	1	-	3	3			
elektrika	-	3	4	2	13	2	2	7	3	7	-	4

Povzetek

Na letošnjem socialno-geografskem taboru smo ločili delavska (D), kmečka (K) in mešana (M) gospodinjstva po tem, da je veljalo za kmečka gospodinjstva več kot 2 ha zemlje, med kmečka smo šteli tudi ostarela gospodinjstva, v katerih so vsi odrasli člani zaposleni v neagrarni dejavnosti, imajo pa še vedno nekaj zemlje, od katere pa ni tržnih viškov.

K mešanim gospodinjstvom pa prištevamo tista gospodinjstva, v katerih so polkmetje zaposleni kot delavci v nekmetijskih dejavnostih. Dodatno delajo po delu izven doma na svoji zemlji, zemlji svojih staršev ali na najeti zemlji. Polkmečka gospodarstva pa so tista, na katerih so gospodarji ali odrasli člani gospodinjstva zaposleni izven kmetijstva in hkrati sodelujejo v kmetijski proizvodnji.

Rezultati raziskav so nam pokazali, da se opremljenost gospodinjstev loči po starostnih razredih, ne pa toliko po pogovornem jeziku v družini in po tipu gospodarstva (D,K,M).

Glede na to, da smo gospodinjstva razdelili na D, K, M, smo jih razdelili tudi po viru dohodka. Pri tem smo ugotovili, da se predvsem mladi posvečajo le kmetijstvu, ampak zmeraj bolj iščejo vir zaslužka tudi v neagrarnih dejavnostih.

VI. KMETIJSTVO IN IZRABA TAL V DOBROVNIKU IN ŽITKOVCIH

Člani skupine: Golež Janez, Gimnazija Miloša Zidanška, Maribor
Rogina Darinka, SŠTU Beti, Metlika
Dolinar Branko, SŠTU Beti, Metlika

Za katastrski občini Dobrovnik in Žitkovce je specifičen prehod iz gričevja Goriškega v nižinski del Prekmurja, kar se odraža tudi v kmetijstvu. Pogoji za kmetijstvo so dokaj ugodni, vendar pa smo na osnovi kartiranja tal v Dobrovniku oz. Žitkovcih ugotovili, da se delež njivskih površin manjša. Zlasti je to opazno na bolj oddaljenih parcelah na južni strani Dobrovnika.

V Dobrovniku je 1908 ha skupne zemlje. Od tega je 41,1% zemlje v družbeni lasti in 58,9% v zasebni lasti. V Žitkovcih pa se pojavlja ravno nasproten pojav. Od 508 ha zemlje je 63,7% zemlje v družbeni in 36,3% v zasebni lasti.

V Dobrovniku se nahaja na severni strani velik kompleks njiv ter kompleks vinogradov, ki se nadaljuje na SV stran. Na južni strani Dobrovnika lahko opazimo kompleks travnikov, med katerimi se nahajajo posamezne njivske parcele. V samem naselju Dobrovnik pa lahko opazimo precejšnje število novih hiš vilskega tipa, kjer je precej vrtov po izgledu in funkciji podobnih mestnim vrtovom.

Delež njivskih površin v Dobrovniku je 33,3% ali 635 ha. Od teh je v družbeni lasti 17,1% ter v zasebni lasti 82,9%. Delež travnikov v Dobrovniku je 31,95% ali 609 ha. Od teh je 21,3% v družbeni lasti in 78,7% v zasebni lasti.

V Žitkovcih je delež njiv 38,7% ali 196 ha. V družbeni lasti jih je 41,4% ter v zasebni lasti 58,6%.

Delež travnikov v Žitkovcih je 30,65% ali 155 ha. Od teh jih je v družbeni lasti 64,7% in v zasebni lasti 35,3%.

V obeh katastrskih občinah je opazna velika razdrobljenost zemlje, kar je zgodovinska posledica ogrskih dednih zakonov. Od skupnega števila parcel v Dobrovniku - 9.994 - je v družbeni lasti 9,8% ter v privatni lasti 90,2% parcel.

V Žitkovcih je od skupnega števila parcel 1.799 v družbeni lasti, 31,1%, v privatni lasti pa 68,9% parcel.

Glede na skupno površino občine Lendava - 25.617 ha - zavzema Dobrovnik 7,5% in Žitkovci 1,98% ozemlja. Glede na skupne njivske površine občine Lendava - 9.729 ha - zavzema Dobrovnik 6,53% in Žitkovci 2,02% vseh njivskih površin. Glede na skupne travniške površine občine Lendava - 6.405 ha - pa zavzema Dobrovnik 9,52% in Žitkovci 2,45% vseh travniških površin.

Pri obravnavanju zemljiške razdrobljenosti glede na pogovorni jezik v družini se bomo omejili na 2 tipa gospodarsko najpomembnejših kategorij in sicer na njive in travnike. Pri teh dveh kategorijah so namreč razlike najbolj razvidne. Povprečno število njivskih parcel lastnikov s slovenskim pogovornim jezikom v družini je 3,5 parcele, pri madžarsko govorečih gospodinjstvih 5 parcel in pri mešano govorečih gospodinjstvih 5,5 parcel. Pri ostalih kategorijah je ta razdrobljenost manj izrazita - do 2 parcele. Pri kategoriji travnik je razdrobljenost največja pri mešano govorečih gospodinjstvih - 4 parcele - sledijo jim madžarsko govoreča gospodinjstva - 3,7 parcele - najmanj pa je ta razdrobljenost izrazita pri slovensko govorečih gospodinjstvih - 1,3 parcele. Število parcel, ki so več kot en kilometer oddaljene od hiše je v Dobrovniku 2,3 parcele.

V Žitkovcih je pri njivah povprečno število parcel 4,5 parcele pri madžarsko govorečih gospodinjstvih; pri gospodinjstvih, ki govorijo v družini oba jezika pa znaša celo 6 parcel. Pri travnikih pa je število parcel pri madžarsko govorečih gospodinjstvih enako kot v Dobrovniku.

Kar se tiče vinogradov velja omeniti, da imajo v Dobrovniku večje število vinogradniških parcel na gospodinjstvo kot v Žitkovcih, vendar ne nastopajo nobene razlike glede na pogovorni jezik v gospodinjstvu.

Kljub večjemu povprečnemu številu parcel pri madžarsko govorečih gospodinjstvih pa ne moremo po tem pri njih sklepati na večjo zemljiško razdrobljenost. Gospodinjstva s slovenskim pogovornim jezikom po večini sodijo v kategorijo velikosti zemljišč od 0,5-2 ha. Z več kot 4 ha zemljišča ni slovenskih gospodinjstev. Upoštevati pa je treba, da v obravnavanih podatkih niso všteta gospodinjstva, ki imajo pod 0,5 ha zemljišča.

Velikost posestev je tako v naselju Dobrovnik kot v Žitkovcih majhna. Nastopajo pa razlike glede na posamezne tipe gospodinjstev. V Dobrovniku so nekmečka gospodinjstva tista, ki imajo v povprečju najmanjšo posest - kar 73% nekmečkih gospodinjstev ima povprečno velikost od 0,5 - 2 ha. Velikost posestev je pri mešanih in kmečkih gospodinjstvih nekoliko ugodnejša. Omeniti je treba, da spada v kategorijo od 0,5 - 2 ha 42% kmečkih gospodinjstev in le 32% mešanih gospodinjstev. Poudariti pa je treba, da je več mešanih gospodinjstev z velikostjo nad 4 ha kot pa kmečkih gospodinjstev. V Žitkovcih, kjer prevladujejo mešana gospodinjstva, pa imajo leta v povprečju manjšo velikost posesti od kmečkih.

Če primerjamo povprečno starost gospodinjstva in velikost posesti, ugotovimo, da je najboljše stanje v Dobrovniku pri starostni skupini od 41-60 let, kjer je kar 1/2 gospodinjstev z nad 2 ha zemljišča. Obratno pa je pri gospodinjstvih s povprečno starostjo nad 60 let kar 63% takšnih s posestjo od 0,5 - 2 ha.

Še bolj izrazito pa to velja za gospodinjstva s povprečno starostjo nad 60 let v Žitkovcih, kjer ima od 9 gospodinjstev kar 8 velikost od 0,5 do 2 ha.

Še najboljše je stanje v Žitkovcih pri starostni skupini od 25-40 let, kjer ima 8 gospodinjstev od 2,1-4 ha in 9 gospodinjstev od 0,5-2 ha zemljišča.

Na splošno lahko zaključimo, da je velikost posestev zelo majhna v obeh naseljih, saj sploh ni kmetov, ki bi imeli veliko posest, primerno za moderno tržno kmetijstvo.

Zemlja je sorazmerno dovolj intenzivno obdelana, saj je le malo takih gospodinjstev, ki bi kmetijske površine obdelovale občasno ali pa le delno v bližini naselja.

Največje spremembe v lastništvu zemlje po letu 1970 so se zgodile pri kategoriji njiv, saj te spremembe zavzemajo kar slabe $3/4$ vseh sprememb. Skoraj vse ostale spremembe so se izvršile pri kategoriji travnikov. Najpogostejša sprememba je bila prodaja zemljišč tujim ljudem - to je zajemalo skoraj $1/2$ vseh sprememb. Ostale spremembe so bile prodaja oz. darovanje zemljišč članom družine ali sorodnikom ter najemanje in dajanje zemlje v najem. Število tistih, ki so oddajali zemljo v najem je praktično enako številu tistih, ki so zemljo najemali. V veliki večini gre za oddajo in najem njivskih površin. Pojav najemanja in oddajanja zemlje nima nobenega večjega gospodarskega pomena - oddajajo predvsem ostareli kmetje, ki sami niso več sposobni obdelovanja. Ni pa večjih gospodarsko stabilnejših kmetijskih gospodarstev, ki bi najemala večje površine zemlje. Povprečna velikost najetih zemljišč komajda presega $1/2$ ha, kar priča o labilnosti kmečkih gospodarstev. O labilnosti kmečkih gospodarstev priča tudi zelo majhno vlaganje v obnovo ali izgradnjo gospodarskih poslopij.

Vzroki sprememb v izrabi zemlje so različni glede na tipe gospodinjstev in glede na njihovo povprečno starost. Pri vseh tipih izstopata dva klasična pglavitna vzroka neugodnih tendenc v razvoju kmetijstva - ostarela kmečka delovna sila in pomanjkanje kmečke delovne sile. Najbolj je ta problem pereč pri starostni skupini gospodinjstev nad 60 let, še zlasti pri ostarelih kmečkih gospodinjstvih. Klajše skupine gospodinjstev, zlasti velja to za bolj mobilna mešana in nekmečka gospodinjstva, pa občutijo vzroke sprememb tudi drugje. Moti jih tudi slaba mehanizacija, slabša kakovost zemlje in pa neorganiziran odkup pridelkov.

Največ kmetijskih opravil opravita pri kmečkih in mešanih gospodinjstvih gospodar in njegova žena, ki delata stalno ali pa občasno

po delu. Pomoč otrok pri kmečkih opravilih je manjša, prav tako tudi pomoč ostarelih staršev. Pojav najemanja delovne sile je neizrazit, kar je spričo majhnosti posesti in šibke tržne usmerjenosti razumljivo.

Kmetijska mehanizacija je po gradivu zbranim v anketah slaba. Mešana in nekmečka gospodinjstva so vsaj po anketah bolje mehansirana kot kmečka gospodinjstva, saj imajo več najpomembnejših kmetijskih strojev. Opaziti je mogoče, da imajo največ kmetijskih strojev kmečka gospodarstva v srednjih starostnih skupinah od 26-60 let. Eden od tipičnih pokazateljev agrarnesstrukture pa je veliko število ostarelih kmečkih gospodinjstev brez vsakršnje kmetijske mehanizacije.

Glavni nosilci živinoreje v obeh naseljih so mešana gospodinjstva. Le-ta imajo največje število goveda (biki, voli, krave, teleta), še posebej pa izstopajo po številu svinj. Najbolj izstopa starostna skupina 26-40 let pri mešanih gospodinjstvih. Glede števila goveda imajo kmečka gospodinjstva večje absolutno število živine kot nekmečka gospodinjstva - pri številu svinj, zajcev in perutnine pa ne - kmečka gospodinjstva presegajo kmečka. Starostna skupina kmečkih gospodinjstev nad 60 let jemmočneje zastopana le pri kravah in perutnini.

Prodaja kmetijskih izdelkov je namenjena raznim odjemalcem. Daleč najpomembnejši odjemalec je kmetijska zadruga, ki pokupi večino mleka, goveda, prašičev, jajc in krompirja. Med poljskimi kulturami je omembe vredna tudi prodaja pšenice in sladkorne pese. Poleg kmetijske zadruge sta odjemalca mleka tudi mlekarna Murska Sobota in ABC Pomurka; slednja odkupi letno tudi precej koruze. Glede na prirodne možnosti, ki niso dovolj izkoriščene, s stanjem ne moremo biti zadovoljni. Pri kmečkih gospodinjstvih skoraj polovica gospodinjstev nad 60 let ni kooperantov. Najmanjše število kooperantov je seveda med nekmečkimi gospodinjstvi vseh starostnih skupin. Sodelovanje z zadrugo se najpogosteje kaže pri oddaji mleka in vzgeji pitancev, pri mešanih gospodinjstvih pa tudi pri prodaji poljščin.

Pri kooperaciji s kmetijsko zadrugo v vseh oblikah sodelovanja glede na pogovorni jezik v družini ni moč opaziti razlik. Prednost sodelovanja kooperantov s kmetijsko zadrugo se kažejo v preskrbi z nafto, z umetnimi gnojili, semeni in škropivi. Kooperanti vidijo veliko možnost v stalnem oddajanju mleka. V kmetijski zadruzi tako lahko dobivajo posojila za modernizacijo, na voljo pa jim je tudi strokovna svetovalna služba.

Slabosti pri sodelovanju vidijo kooperanti pri nestabilni in nizki odkupni ceni mleka in goveda, neredni preskrbi s potrebnimi artikli in visoki obrestni meri pri posojilih. Prav tako jim ni všeč, da zadruga ne odkupujejo sadja, sladkorne pese in nekaterih poljščin. Sredstva za modernizacijo kmetijstva pridobivajo mešana in nekmečka gospodinjstva z dohodki iz kmetijstva in nekmetijske dejavnosti. Pomen raznih kreditov je precej majhen.

Nasledstvo na kmetiji je zelo vprašljivo v vseh starostnih kategorijah. Pri čistih kmečkih gospodinjstvih se najde relativno še največ potencialnih naslednikov, ki bi kmetovali kot čisti kmetje, pri mešanih gospodinjstvih bi se večina odločila za delo na kmetiji kot polkmetje, prav tako pa bi v nekmečkih gospodinjstvih nadaljevali z obdelavo zemlje skoraj izključno le kot polkmetje. Največ negativnih odgovorov glede nasledstva so dali v nekmečkih gospodinjstvih, čeprav je relativno visok odstotek moč opaziti tudi pri starejših skupinah čistih kmečkih gospodinjstev. Zaskrbljujoč je visok odstotek kmečkih gospodinjstev v starostni skupini nad 60 let, ki nima naslednika ali pa se zanj še ne ve.

Velikost posesti glede na pogovorni jezik

	Dobrovnik					Žitkovci				
	o,5ha-2ha	2,1ha-4ha	4,1ha-6ha	6,1ha-8ha	nad 8ha	o,5-2	2,1-4	4,1-6	6-8	nad 8 ha
slovenski	1	-	-	-	-	6	2	-	-	-
madžarski	21	12	1	-	-	72	44	23	7	-
oba jezika	2	-	-	1	-	14	14	1	2	-

Velikost posesti glede na tip gospodinjstva

	Dobrovnik					Žitkovci				
	o,5ha-2ha	2,1-4ha	4,1-6ha	6,1-8ha	nad 8,1ha	o,5-2ha	2,1-4ha	4,1-6ha	6,1-8ha	nad 8,1ha
knečka	21	18	8	3	-	8	3	-	-	-
neknečka	46	12	3	2	-	6	-	-	-	-
mešana	23	29	13	4	-	9	10	1	1	-

Skupna velikost posesti glede na povprečno starost gospodinjstev

Veščpgeenbš.	Dobrovnik					Žitkovec				
	o,5-2ha	2,1-4ha	4,1-6ha	6,1-8ha	nad 8,1ha	o,5-2ha	2,1-4ha	4,1-6ha	6,1-8ha	nad 8,1ha
o-25	7	3	2	-	-	1	-	-	1	-
26-40	46	19	9	1	1	9	8	-	-	-
41-60	36	22	8	5	-	7	4	-	-	-
nad 61	34	13	6	1	-	8	1	-	-	-

Spremembe lastništva zemlje po letu 1970

Spremembe	Dobrovnik					Žitkovec						
	njive	travnik	gozd	sadovnjak	vinograd	pašnik	njive	travnik	gozd	sadovnjak	vinograd	pašnik
prodaja oz. darovanje čl. družine in sor.	9	5	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
prodaja tujim ljudem	28	14	-	-	-	2	2	1	-	-	-	-
najemanje zemlje	14	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-
dajanje v najem	13	4	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-

Vzroki sprememb v izrabi zemlje

Dobrovnik

Žitkovci

Vzroki sprememb	do 25 let				26-40				41-60				nad 60							
	K	M	N		K	M	N		K	M	N		K	M	N					
ostarela kmečka delovna sila					1	2	4	1	3	4	17	1	17				3			
posvajanje kmeč. delovne sile					1	6	5	4	4	1	11	1	6				2	1	3	1
neuspešna mehanizac.					3	2		1					4							
slaba zemlja					1			1												
neorganiziran odkup pridelkov					1			1												
velika oddeljenost parcel					3						4	1								
premajhna kmetija zaradi divjašine					1															
drugo					1	1	1	2	6	2	1	1					1			

K = kmečka gospodinjstva
M = mešana gospodinjstva
N = nekmečka gospodinjstva

Kmetijska mehanizacija v :

Dobrovniku

Žitkovcih

Kmetij.mehan.	do 25 let			26-40 let			41-60 let			nad 60let			do 25 let			26-40			41-60			nad 60 let		
	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N
motokultivator	1	6		1	11	9	3	11	10	5	-	5	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-
traktor brez priključkov		3		2	4	-	1	1	5	3	-	-	-	-	-	2	2	2	2	2	-	2	1	-
traktor s priklj.	1	-	2	1	15	5	1	11	3	8	-	1	-	1	-	-	14	-	-	5	-	-	-	-
kosilnica	1	-	1	1	11	4	2	4	11	4	-	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-	1	-	-
motorna žaga	1	1	5	3	13	13	3	11	8	5	1	2	-	1	-	-	3	1	1	2	-	-	-	-
nima strojev	-	2	-	2	8	-	4	14	10	26	-	21	-	-	5	1	-	-	1	-	2	8	-	4
drugo	-	-	2	-	1	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-

Število živine glede na starost in tip gospodinjstev

	Dobrovnik												Žitkovci											
	do 25 let			26-40			41-60			nad 60			do 25 let			26-40			41-60			nad 60		
	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D
konji	-	-	-	-	2	-	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	8	-	-	3	-	-	-	-
biki, voli	10	-	-	2	16	12	7	11	7	10	-	-	-	4	-	-	8	-	-	3	-	-	-	-
krave	6	4	4	8	74	16	25	62	20	60	3	2	2	1	-	26	-	-	3	7	2	4	-	2
teleta	1	-	1	3	97	10	8	36	7	12	-	1	6	-	-	17	-	-	1	6	-	1	-	-
svinje	8	10	64	21	253	168	39	130	73	65	7	14	10	2	2	61	2	5	20	5	10	-	3	-
perutnina	20	40	248	866	71	725	279	331	699	623	63	487	60	69	10	41	20	23	133	65	65	-	45	-
zajci	2	-	75	74	114	129	40	155	121	40	-	53	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Sodelovanje z zadruga glede na starost in tip gospodinjstev

oblike sodelovanja	Dobrovnik												Žitkovec																					
	- 25 let				26-40				41-60				nad 60 let				- 25 let				26-40				41-60				nad 60 let					
	K	M	D		K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D
oddajanje mleka	1	2	1	5	23	6	10	21	6	12	1	2					1			7	14	1	3	1										
vzreja pitancev	1	1	-	1	10	2	5	17	-	8	-	1					1			7	2	1	1											
prodaja grozdja								1		1																								
prodaja poljščin	-	1	1	2	13	4	4	17	3	1	1						1			7	5	2												
drugo					1	1		3	1	1	1																							
ni kooperant	10	1	8	1	8	18	3	3	6	17	1	12																						

Nasledstvo na kmetiji glede na starost in tip gospodinjstva

Nasledstvo	Dobrovnik												Žitkovec																					
	0-25				26-40				41-60				nad 60				0-25				26-40				41-60				nad 60					
	K	M	D		K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D	K	M	D
izključno kot kmet	1	1	2	2		2	1		1	1			1	1	1	1	1	1	1	1	1													
kot polkmet	5	5	13	16	10	14	14	5	5	-	4						3	1	2	3	1	2												
ne	2	4		3	10	4	3	6	9	1	13						2	1	1	2	2	5	1	2										
se še ne ve	7	4	9	10	5	15	11	10	1	5			1				8	1	5			1												

Povzetek

Kljub ugodnim prirodnim pogojem za kmetijstvo, ki jih imata naselji Dobrovnik in Žitkovec, imamo opravka z neskladjem med možnostmi in dejansko izrabo. Ena od poglobitnih ovir je velika zemljiška razdrobljenost, ki se kombinira z neugodno starostno strukturo, majhno velikostjo posestev in šibko mehanizacijo. Glavni nosilec izrabe kmetijskega prostora niso čista kmečka gospodarstva, pač pa mešana gospodarstva. Velikost posestev je v povprečju majhna, ni večjih stabilnih kmetijskih gospodarstev, ki bi omogočala močno tržno kmetijstvo. Opuščanja zemlje v večjih razsežnostih ob primerjavi karte izrabe zemljišč iz leta 1977 ni mogoče zaslediti. Sklepamo pa lahko, da nadaljnji razvoj vodi k zmanjšanju intenzivnosti izrabe zemlje. Kmetijska gospodarstva so sicer opremljena s stroji, doberšen del se jih vključuje v sodelovanje s kmetijsko zadrugo, vendar to še ne pomeni razvitega kmetijstva na komercialni osnovi. Vse procese smo preučevali po različnih tipih gospodarstev tudi glede na pogovorni jezik v družini, vendar v tem pogledu nismo opazili nobenih posebnih razlik.

VII. FUNKCIONIRANJE DVOJEZIČNOSTI

Referat pripravili: Marko Simona, 1.gimnazija, Maribor
Vospernik Elisabeta, Zvezna gimnazija za
Slovence, Celovec
Furlan Andrej, Znanstveni licej France Prešeren,
Trst

Del Prekmurja je narodnostno mešano območje, kjer poleg Slovencev živi večje število pripadnikov madžarske narodnosti. Pripadniki madžarske narodnosti živijo v občinah Lendava in Murska Sobota. Po podatkih iz leta 1981 je bilo v lendavski občini 67,1% slovenskega prebivalstva, 26,4% madžarskega prebivalstva, 3,4% pa odpade na ostale narode in narodnosti. Delež posameznih narodov in narodnosti v strukturi prebivalstva ni uravnovešen, ampak se nenehno spreminja.

V Sloveniji je zagotovljena enakopravnost madžarske narodnosti. Njene pravice določajo ustava SRS, SFRJ ter statut občin Lendava in Murska Sobota.

25o.člen slovenske ustave zagotavlja pripadnikom madžarske narodnosti pravice do svobodne uporabe materinega jezika, do lastnega nacionalnega kulturnega razvoja, do ustanavljanja kulturnih društev.

Slovenija teži ob podpori zakonodaje k funkcionalni dvojezičnosti, to pomeni po znanju in uporabi obeh jezikov pri večinskem narodu kot tudi pri narodnosti. Teži pa tudi k temu, da se območja ekonomske razvijajo, kar zagotavlja obstoj manjšin.

Pojav dvojezičnosti smo natančneje proučevali v Dobrovniku, kjer je okoli 2/3 prebivalstva madžarske narodnosti in 1/3 slovenskega prebivalstva. Ob Dobrovniku, ki je vas z največ prebivalci na narodnostno mešanem ozemlju smo proučevali Žitkovce kjer prav tako prevladuje delež madžarskega prebivalstva.

Pogovorni jezik navadno istovetimo z materinim jezikom, ki ga prebivalci uporabljajo predvsem v družinah. Prebivalci na tem področju v večji meri obvladajo oba jezika, kljub temu pa je uporaba madžarskega jezika širša, kar je posledica večjega dela pripadnikov madžarske narodnosti, vendar raste uporaba obeh jezikov in slovenskega jezika, kar je pripisati dvojezičnemu šolskemu sistemu, ki daje možnost znanja obeh jezikov. Poleg madžarskega in slovenskega jezika pa smo zasledili tudi posamezne primere z drugimi pogovornimi jeziki v družini (Srbi, Krvati, Albanci). Na podlagi proučevanja uporabe jezika po starostnih skupinah v Dobrovniku smo ugotovili, da mladina uporablja oba jezika v enaki meri, prav tako prebivalci srednje starosti, medtem ko prebivalci nad 60 let obvladajo predvsem madžarski jezik. Povprečno do starosti 50 let prebivalci berejo in pišejo v obeh jezikih, potem se uporaba madžarskega jezika poveča, pri ženskah skoraj dvakrat toliko kot pri moških.

V Žitkovcih je delež prebivalcev, ki govorijo izključno madžarski jezik večji kot v Dobrovniku. Oba jezika obvlada v večji meri mladina, predvsem pri pisanju in branju. Delež prebivalcev, ki obvladajo izključno slovenski jezik je neznaten.

Podobne rezultate nam daje obravnava pogovornega jezika glede na tip gospodinjstva. Pri klasifikaciji smo družine opredelili v tri skupine:

- družine, ki se bavijo izključno s kmetijstvom
- delavske družine
- družine, ki se preživljajo s kmetijstvom in delom izven kmetije.

V Dobrovniku v vseh treh tipih gospodinjstva prevladuje madžarski jezik, predvsem v kmečkih družinah. Delež sporazumevanja v obeh jezikih se poveča pri mešanih in delavskih gospodinjstvih, kar je posledica migracij, ki so zaradi ekonomske nerazvitosti nujne. Tako nekateri prehajajo izven meje nacionalno mešanega območja in se morajo prilagoditi uporabi slovenskega jezika. Delavske družine

imajo povprečno tudi višje stopnjo izobrazbe, kar doprinese k znanju obeh jezikov.

Zečo majhen je odstotek družin, kjer se sporazumevajo vslovenskem jeziku. Tš so predvsem priseljenci.

V Žitkovcih je odstotek madžarsko govorečih družin višji, saj doseže pri kmečkih 100%. Prav tako se stopnjuje uporaba obeh jezikov.

Podrobnejši vpogled v pojav dvojezičnosti nam daje obravnava pogovornega jezika glede na povprečno starost družine:

- do 25 let
- 26 - 40 let
- 41 - 60 let
- nad 61 let,

v družini, pri delu v OZD, v krajevni skupnosti ali krajevnem uradu, v občinski upravi, pri zobozdravniku in zdravniku, pri veterinarju, v trgovini in obrtniku, pri športu in v cerkvi.

Ob primerjavi rezultatov Dobrovnika in Žitkovec smo ugotovili: v družinah v Dobrovniku prevladuje madžarski jezik v vseh starostnih kategorijah, na drugem mestu je uporaba obeh jezikov. Najpogostejša je uporaba slovenskega jezika v starostni kategoriji do 25 let, nakar delež upada. V Žitkovcih prav tako prevladuje madžarski jezik, v kategoriji od 26-40 let je 100%, delež uporabe obeh jezikov zasledimo v kategoriji do 25 let in 41-60 let, delež slovenskega jezika pa pri kategorijah nad 60 let.

Pri delu v OZD se v Dobrovniku v primerjavi s pogovornim jezikom v družini poveča delež uporabe obeh jezikov in s tem upade delež madžarskega jezika, razen v kategoriji nad 60 let. V Žitkovcih opazimo spremembe podobne spremembam v Dobrovniku, le da slovenskega jezika ne zasledimo v kategoriji nad 60 let.

V trgovini in pri obrtniku jerrasserje uporabe madžarskega jezika in delež uporabe obeh jezikov v ravnovesju v vseh starostnih kategorijah. Delež uporabe slovenskega jezika pa je večji v Dobrovniku. Podobne rezultate zasledimo pri proučevanju pogovornega jezika pri zdravniku in zobozdravniku, kjer je omogočena enakovredna uporaba obeh jezikov.

Pri proučevanju pogovornega jezika pri veterinarju smo naleteli na tipičen proces prilagajanja, ker živinozdravnik govori le slovensko. Rezultati anketiranja se pokazali, da v cerkvi, pri športu, občinski upravi, v KS in krajevnem uradu prebivalci Dobrovnika in Žitkovec enakovredno uporabljajo oba jezika.

Primerjava je pokazala, da v Dobrovniku več prebivalcev uporablja slovenski jezik v vseh starostnih kategorijah v primerjavi z Žitkovci.

Pojav dvojezičnosti je v Dobrovniku in Žitkovcih čutiti na vsakem koraku. Pripadniki madžarske narodnosti se lahko enakovredno uveljavljajo na vseh področjih. Pri srečanju z vaščani in obdelavi podatkov nismo nikjer naleteli na probleme pri odnosih med pripadniki različnih narodov in narodnosti, temveč rezultati kažejo na složno sodelovanje med prebivalci, kar pa jim omogočajo tudi vse obstoječe institucije.

Značilni so tudi dvojezični napisi in sposobnost ljudi na delovnih mestih, ki služijo prebivalcem, da obvladajo dva jezika. Posebnost je tudi dvojezična osnovna šola v Dobrovniku, ki smo ji namenili posebno obravnavo.

Šolstvo

Najvažnejši sestavni del pri uresničitvi enakopravnosti med narodi na nacionalno mešanem območju je šolski sistem, zato 25o. člen slovenske ustave zagotavlja madžarski narodni skupnosti, da se izobražuje v obeh jezikih, spoznava kulturo in zgodovino obeh: slovenskega in madžarskega naroda.

Pobuda za uresničitev tovrstnega šolskega sistema je prišla predvsem iz SRS, občine in drugih ustanov. Leto 1959 je pravi mejnik pri uvedbi dvojezičnega pouka. Delo je oteževala vrsta problemov, ki so izhajali predvsem iz napačnega šolskega sistema prejšnjih desetletij. Do konca prve svetovne vojne je spadalo Frekmurje pod madžarsko upravo. Ta je uporabljala šolstvo kot sredstvo raznarodovanja. Ravnali so se po geslu šola skoraj v vsako vas in je bila temu prilagojena gosta šolska mreža. Med obema vojnama je šla raznarodovalna politika v drugo smer. Prišli so z slovenizacijo Madžarov. Leta 1941 po padcu stare Jugoslavije, se je odprla pot madžarskemu šovinizmu. Šele po NOB so bila tla za narodnostno sožitje ugodna.

Največji dvojezični šolski center je v Lendavi. Osnovno šolo obiskuje kar 1.300 učencev obeh narodnostnih skupin. Že v vrtec se vzgoja odvija v obeh jezikih enakopravno. V Lendavi deluje tudi srednješolski center, ki ima tri smeri: vzgojiteljska, zdravstvena in tehnična šola. Vse omenjene šole so seveda dvojezične.

Šolstvo v Dobrovniku

Lendavska občina je mrežo starih madžarskih šol upoštevala in ima zato goste razporejene šolske ustanove. Dobrovnik ima v vasi dve vzgojnoizobraževalni ustanovi: vrtec in osnovno šole. Prostori za vrtec so bili usposobljeni leta 1961, ko je staro zgradbo zamenjala nova. Tudi ta vrtec, kot ostali vrtci lendavske občine, so vključeni v institucijo Vzgojno-izobraževalni zavod Lendava.

Prelopnica v osnovnem šolstvu je desetletno obdobje 1960-1970, ko so zgradili več šol, med katerimi tudi osnovno šolo v Dobrovniku. Za nas je bilo zanimivo spoznanje kako poteka dvojezični pouk na šoli. Treba je omeniti, da prihajajo otroci v prvi razred z dobro dvojezično pripravo.

Pouk poteka dvojezično v smislu, da se pri obravnavanju snovi uporabljata oba jezika, predvsem pri terminologiji. Tudi učbeniki so dvojezični in jih večkrat dopoljujejo samivzgojitelji. Program ne zajema le slovenske oz. jugoslovanske literature, zgodovine in zemljepisa, ampak tudi madžarsko.

Sklep:

Omenili smo probleme, ki so nastajali ob nastanku dvojezičnega šolskega sistema, a to ne pomeni, da problemov ni več. Pereči problem v tovrstnem sistemu je problem pomanjkanja učiteljskega kadra, ki bi obvladoval oba jezika. Ta problem se dobro rešuje z uveljavitvijo katedre za madžarski jezik v Mariboru.

Dvojezično šolstvo je že obrodilo obilo sadov. To je bilo vidno tudi pri anketiranju, saj smo se z mladimi prebivalci Dobrovnika sporazumevali brez vsakega problema.

Kot pripadnik slovenske manjšine v Italiji sem se odločil za ta tabor, da bi lahko primerjal naš položaj s položajem madžarskega naroda v Sloveniji. Vedel sem, da bodo zaključki težko primerljivi, saj madžarska narodnost po številu prevladuje. Predvsem sta me prevzela dvojezični šolski sistem in sožitje med Slovenci in Madžari. V Italiji imamo mi Slovenci, šole s slovenskim učnim jezikom, v katerih program se ne sklada s programom, ki bi bil enakovreden italijanskemu. Program je zastarel in ne vključuje tudi spoznavanje naše natične domšvine, predvsem kar se tiče zgodovine in zemljepisa.

Druga napaka našega šolskega sistema s slovenskim učnim jezikom je ta, da se naša terminologija pri fiziki, matematiki osredotoči na slovenski jezik.

Glede sožitja je treba omeniti, da je pri nas skoro nemogoče, ker italijanske šole ne pripravijo svojih dijakov na sprejem slovenske manjšine v javno življenje, a tudi slovenska manjšina se večkrat ne potrudi, da bi jo italijanski narod priznaval.

Šolstvo na Koroškem

Znanje nekega jezika se ne opira samo na kopico besed, ampak je potrebna šolska izobrasba, da se uriš in dopolnjuješ v nekem jeziku. Da slovenska narodnostna manjšina v Avstriji v takem številu še obstoja, je veliko pripomogla slovenska gimnazija.

V obdobju 25 let je Slovensko gimnazije obiskovalo 2.007 dijakov. Ker je samo ena slovenska šola na Koroškem in prihajajo dijaki iz vseh krajev, stanujejo čez teden v domu. Dijaki prihajajo iz več kot 300 naselij, ker starši štatajijo slovenski materini jezik. Če hočejo starši otroka slovensko zavestno vzgojiti, jih čaka kopica težav.

V vrtcu se začne težava. Na Koroškem imamo nekaj dvojezičnih vrtcev, a so težave pri prevozu otrok v precej oddaljen vrtec. Število prijav v šoli odloča o tem, koliko in v kakšni meri se bo vzgojitelj - učitelj poglobil v pouk slovenščine.

Iz izkušenj vem, da pouk slovenščine včasih poteka precej neorganizirano. Ena ura tedensko slovenščine je bila moja podlaga, ko sem prišla v slovensko gimnazijo. Zato sem bila v zacetniku, drugi pa so s prijateljicami in prijatelji govorili slovenščino v narečju. Sama sem bila tedaj edina, ki sem se prijavila k pouku slovenščine. Čeprav sem redko naletela na pripombe prijateljev, sem se parkrat počutila izključena iz skupine. V gimnaziji se mi je odprl nov svet. Toliko različnih narečij sem slišala. V začetku

je bilo za mene vse precej tuje. V šoli sem končno lahko govorila slovensko, pa sem kljub temu imela v začetku težave. Na začetku so se mi smejali, ko sem besede tako čudno, po svoje izgovarjala.

Žalostno je, da so se šele v 6. razredu navadili na mojo govorico. Pouk se odvija v slovenščini, na teden imamo tri ure nemščine, knjige pa so v večini napisane v nemščini, le nekaj knjig je tudi slovenskih. Udeležila sem se tega tabora, ker sem hotela moj horizont malo povežati in ker me je beseda "dvojezičnost" magično privlačevala.

Pogovorni jezik v družini glede na tip Gospodinjstva

Dobrovnik

Žitkovec

	kmečko	mešano	delavsko	kmečko	mešano	delavsko
slovenski	1	1	21	-	-	2
madžarski	53	51	86	12	20	11
oba	5	15	27	-	2	2
ostale	-	1	3	6	-	-

Pogovorni jezik glede na povprečno starost v družini

Dobrovnik

do 25 let 26-40 41-60 nad 61

slov.madž.oba slov.madž.oba sl.n.oba slov.madž.oba

	do 25 let			26-40			41-60			nad 61		
	slov.	madž.	oba	slov.	madž.	oba	sl.	n.	oba	slov.	madž.	oba
v družini	12	25	7	8	54	25	4	56	13	2	45	12
pri delu v GZD	15	4	18	28	6	44	22	32	26	3	15	6
v trgovini	4	10	23	8	29	51	3	41	32	2	41	17
pri zdravniku, zobozdravniku	7	17	24	12	32	44	8	34	31	6	48	9
pri veterinarju	11	3	18	33	8	38	26	20	25	15	26	10
pri športu	6	3	19	9	10	38	2	16	23	4	13	6
pri obrtniku	9	7	20	12	25	44	2	32	33	4	34	10
v KS ali uradu	13	6	21	15	20	49	4	32	35	7	37	16
v cerkvi	7	9	19	5	21	56	2	35	35	4	39	20
v občinski upravi	8	7	23	16	13	53	6	33	35	5	33	23

Žitkovec

v družini		5	2		17		11	2	2	11		
pri delu v GZD	2	2	3	3	3	10	3		4		3	
v trgovini	1	3	3		11	6		8	5	1	9	2
pri zdravniku, zobozdravniku		4	3		9	8		7	6	1	10	1
pri veterinarju	1	3	3	5	4	8	1	5	7	2	8	2
pri športu		2	3		7	7		1	6	1	3	1
pri obrtniku		3	4	1	8	9		5	6	1	7	1
v KS ali uradu		3	4		10	7		6	7	2	7	3
v cerkvi		3	4		10	7		6	7	2	9	1
v občinski upravi		2	4	1	8	8		5	8	1	7	5

Prebivalci Dobrovnika po spolu, starosti glede na to v katerem jeziku govorijo, pišejo in berejo

govori		0-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	66-70	nad 70
Skupaj	M	2	8	5	6	3	6	2	8	4	4	5	2	6	3	9
	Z	3	7	5	5	4	3	5	3	4	10	4	6	10	2	8
Sloven.	M	2	2				4	1			1					
	Z	1	4			3	3			1	1					
madžar.	M	7	3	1	2	2	3	5	2	2	9	18	5	7	8	11
	Z	1	4	0	1	2	4	5	4	3	9	19	11	12	9	34
oba jezika	M	8	19	29	22	17	38	23	32	21	20	14	21	21	12	38
	Z	15	28	21	33	23	26	24	26	18	25	25	30	27	6	18
<u>piše</u>																
sloven.	M		1		1	2	4	1	1	1	2	1	4	1	-	-
	Z		18		4	3	4	1	3	1	-	3	1	1	2	2
madžar.	M		1	1		2	2	4	3	2	4	3	2	5	6	13
	Z		4		2	2	2	4	3	3	7	15	7	17	9	36
oba	M		17	60	25	19	40	30	30	21	19	15	23	25	15	27
	Z		23	29	28	24	29	28	21	19	25	26	29	20	9	16
<u>bere</u>																
sloven.	M		1		1	2	4	4	3	2	1	2	1	1	-	-
	Z		2		6	4	4	3	2	2	2	4	4	2	2	-
madžar.	M		1	1	1	2	1		2	3	2	3	2	5	7	12
	Z		3		1	2	-		1	3	7	8	5	15	9	28
oba	M		16	30	26	18	38	32	31	20	21	15	25	24	14	29
	Z		24	20	29	23	28	25	24	19	25	26	31	22	11	21

Prebivalci Žitkovcev po spolu, starosti glede na to v katerem jeziku govorijo, pišejo in berejo

govori		0-5	6-10	11-15	16-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	66-70	nad 70
sloven.	H Z	- -														1
madžar.	H Z	2 2	3 -					2 1	1 1	1 1		1 2	1 -	3 4	5 8	
oboje	H Z	1 3	2 4	5 3	1 3	6 5	5 8	4 5	3 1	3 1	6 8	5 3	3 -	2 5	4 3	1 4
<u>piše</u>																
sloven.	H Z										1				1	1
madžar.	H Z	1 -	3 -	1 1				2 1	1 1	1 1	1 -	1 3	1 2	1 4	2 4	5 8
oboje	H		2 4	5 3	1 3	6 5	5 8	4 5	3 1	2 1	6 8	5 4	3 2	3 3	2 1	4 1
<u>bere</u>																
sloven.	H Z														1	1
madžar.	H Z	1 -	3 -	1 1				2 1	1 1	3 1	1 -	1 3	1 3	1 4	2 4	5 8
oboje	H Z		2 4	5 3	1 3	6 5	5 8	4 5	3 1	- 1	6 9	5 4	3 2	3 3	2 1	4 1

Povzetek

Del Prekmurja je narodnostno mešano območje, kjer poleg Slovencev živijo še pripadniki madžarske narodnosti. Ti živijo v občinah Lendava in Murska Sobota. Zagotovljena jim je enakopravnost, ki jo lahko uveljavljajo v vseh pogledih.

Natančneje smo proučevali pojav dvojezičnosti v Dobrovniku in Žitkovcih in ugotovili, da večji del prebivalstva obvlada oba jezika, da pa je uporaba madžarskega jezika večja, kar je pripisati večjemu deležu madžarske narodnosti v sestavi prebivalstva. Delavske družine imajo povprečno višje stopnjo izobrazbe, kar doprinese k znanju obeh jezikov.

Pojav dvojezičnosti je na tem območju vsakodneven pojav, ki ne predstavlja nobenih problemov temveč je osnova za sodelovanje med prebivalstvom obeh narodov.

Tla za dvojezični šolski sistem so bila neugodna iz zgodovinskih razlogov, a so ta problem rešili in je zato tovrstni sistem mogoč. Podpira ga SRS in vse druge družbenopolitične organizacije. Šole imajo poseben učni načrt z dvojezičnim učnim sistemom. Pri vzgoji in izobraževanju se začenja nova pot pri sožitju med slovenskim in madžarskim narodom.

VIII. BRANJE ČASOPISOV, POSLUŠANJE RADIJSKIH POSTAJ IN GLEDANJE TELEVIZIJSKIH ODDAJ PREBIVALCEV NASKLIJ DOBROVNIK IN ŽITKOVCI

Referat pripravila: Ahašič Irena, Gimnazija Kranj

Ščap Robert † Srednješolski center, Lendava

Prekmurje je narodnostno mešano območje, kjer živijo pripadniki slovenske in madžarske narodnosti. Proučevali smo odnos med madžarskim in slovenskim jezikom v Dobrovniku in Žitkovcih, glede poslušanja radijskih in gledanja televizijskih oddaj.

Naročenost na časopise

Časopisi, ki jih večinoma naročajo v Dobrovniku in Žitkovcih so: NEPUYSAG in KEPEUYSAG v madžarskem jeziku in Pomurski Vestnik, Obramba, Nedeljski dnevnik v slovenskem jeziku. Mlajša generacija (do 25 let) naročuje predvsem en časopis ali revijo. Čim starejše je gospodinjstvo, več revij in dnevnikov ima naročenih. Starejša generacija (nad 60 let) ne naroča slovenskih časopisov, ker ne obvlada slovenskega jezika. Večinoma imajo naročeno eno revijo ali dnevnik. V Žitkovcih nismo zasledili pojave, da bi naročali časopise v obeh jezikih. V Dobrovniku gospodinjstva od 26-60 leta starosti naročajo več revij in dnevnikov v obeh jezikih, za kar je vzrok v dobrem znanju obeh jezikov kar je pozitiven vpliv dvojezičnega šolstva na omenjenem področju.

Poslušanje radijskih postaj

Glede poslušanja radia smo opazili veliko razliko med vasema Dobrovnik in Žitkovci. V Dobrovniku slovensko govoreče prebivalstvo posluša predvsem radio Ljubljana, Maribor, Murska Sobota v slovenskem jeziku. Madžarsko govoreči prebivalci pa poslušajo predvsem radio Budimpešta in radio Murska Sobota v madžarskem jeziku ter občasno še radio Novi Sad v madžarskem jeziku. Radio Zagreb, Lendava, Čakovec, Budimpešta posluša občasno slovensko in madžarsko govoreče prebivalstvo.

Gledanost televizijskih oddaj

Velik delež gospodinjstev ima televizijske sprejemnike. Slovensko govoreče prebivalstvo redkeje spremlja madžarski program. V Dobrovniku je opazno, da gledanost slovenskih in avstrijskih programov narašča. Vešji del prebivalcev, ki govori madžarski jezik, gledajo redno madžarski program, občasno pa tudi slovenske in avstrijske programe. Gospodinjstva se sporazumevajo v obeh jezikih, gledajo predvsem slovenske programe, nekoliko manj avstrijske, najmanj pa madžarskega. V Žitkovcih je število televizijskih sprejemnikov manjše. Tu prebiva v glavnem madžarsko govoreče prebivalstvo. To se opaža tudi v gledanosti televizijskih programov. Kljub temu, da je prebivalstvo madžarsko govoreče, spremljajo več slovenskih kot madžarskih oddaj, najmanj pa gledajo avstrijski program. V Žitkovcih prebivalstvo, ki govori oba jezika, bolj spremlja slovenski program, kot madžarskega.

Madžarska narodnost ima pravice do stikov s matično državo, zlasti na kulturnem področju. Tudi sredstva javnega obveščanja se prilagajajo dvojezičnosti. Poudariti je treba, da slovenska tiskarna v Murski Soboti izdaja časopis NEPUYSAG v madžarskem jeziku. Velik pomen ima tudi TV oddaja MOSTOVI - HIDAG na RTV Ljubljana.

Z našimi raziskavami smo ugotovili, da so prebivalci tega področja s svetom dobro povezani, kar nam potrjuje dvojezičnost v vseh sredstvih javnega obveščanja. Zelo pomembno pa je, da se jezikovni, kulturni in nacionalni stiki obdržijo, ali se celo izboljšajo.

Poslušanje radijskih postaj glede na pogovorni jezik v družini

Dobrovnik

	redno			občasno			izjema		
	slov.	madžar.	oboje	slov.	madž.	oboje	slov.	madž.	oboje
mursko-soboško v slovenskem jeziku	111			79			2		
mursko-soboški v madžarskem jeziku		126			81			4	
radio Maribor	36			70			30		
radio Ljubljana	87			101			24		
radio Novi Sad v madžarskem jeziku		10			32			14	
radio Zagreb	25			62			19		
radio Čakovec	4			25			9		
radio Lendava	29			28			7		
radio Budimpešta	22			15					

Poslušanje radijskih postaj glede na pogovorni jezik v družini (Litkovci)

Radijske postaje	redno			občasno			izjemna		
	slov.	madž.	oboje	slov.	madž.	oboje	slov.	madž.	oboje
mursko-soboška v slovenščini		25	1	2	10	1		1	1
mursko-soboška v madžarskem jeziku		28	1	3	7	1		2	
radio Maribor		7	1	1	18	1	1	3	1
radio Ljubljana	1	12	2	1	12	1		1	
radio Novi Sad v madžarskem jeziku		5		1	5	1		4	1
radio Zagreb		1	1	1	9	1		7	
radio Čakovec		6		2	3			7	
radio Lendava		15	2					3	
radio Budimpešta		10		1	2			2	

Gledanost TV programa glede na pogovorni jezik v družini

Dobrovnik

	slovensko			madžarske			dvojjezično		
	redno	občasno	izjemna	redno	občasno	izjem.	redno	občasno	izjem.
madžarski program	1		1	32	28	5	6	8	1
slovenski program	20	4	1	91	41	4	21	14	
avstrijski program	8	6	1	35	52	12	6	15	4

Šitkovec

madžarski program				14	10	1	1	1	
slovenski program				19	8		2	2	
avstrijski program				7	9	7	1	1	1

Naročenost na časopise glede na povprečno starost gospodinjstva in pogovorni jezik v družini

Dobrovnik

	0-25		25-40			41-60			nad 61			
	sl.	madž.oba	sl.	madž.oba	sl.	madž.oba	sl.	madž.oba	sl.	madž.oba		
na več revij in dnevnikov	9	1	4	20	15	31	3	12	8	2	6	4
na eno samo revijo ali dnevnik	11	8		11	17	2	20	24	5	7	26	
niso naročeni	10			8			12			24		

Povzetek

Večina prebivalstva je naročenih na eno revijo in časopis, tudi prek radijskih sprejemnikov so povezani s svetom, nekoliko manj pa prek televizijskih sprejemnikov.

Posebno je, da slovenska tiskarna izdaja madžarski časopis, RTV Ljubljana pa vsakih 14 dni predvaja dvojezične oddaje NOSTOVI - RIDAS.

Mlajša generacija naročuje predvsem en časopis ali dnevnik, dočim generacija od 26-30 let naročuje več časopisov in revij v obeh jezikih kar kaže znanje obeh jezikov oz. pozitivno posledico dvojezičnega šolstva. Od radijskih oddajnikov so najbolj poslušana Marska Sobota, Ljubljana, Maribor in Budimpešta.

IX. OSKRBA PREBIVALCEV DOBROVNIKA IN ŽITROVEC

Referat pripravili: Jamnik Andreja, Pedagoška gimnazija Kranj
Vugrinec Marjan, Tehnična šola Lendava

Oskrba spada med storitvene dejavnosti in je obenem terciarna dejavnost. Podobno kot osrežje naselij in drugih dejavnosti se tudi osrežje oskrbovalnih centrov prilagaja prometni povezanosti, kupni moči prebivalcev, dnevni migraciji in socialno ekonomski strukturi prebivalstva. Osrežje in struktura oskrbovalnih centrov je v celotnem območju Prekmurja opredeljena z naslednjimi značilnostmi:

- razlike v gostoti trgovskega osrežja glede na obmejni položaj
- enostranska usmerjenost trgovine
- nezadostna razvitost trgovin v večjih centralnih naseljih
- razvoj novih obmejnih trgovskih središč.

Za načrtovanje razvoja kraja je potrebno poznavanje vseh dejavnikov njegovega razvoja, med njimi oskrba in še zlasti trgovina izstopata. Sta nepogrešljivi del celotne opremljenosti prostora, ki v mnogočem sodi pri regionalnem in urbanističnem razvoju ter je hkrati rezultat in pogoj določeni stopnji razvitosti.

V naselju Dobrovnik, so manjše trgovine za osnovno preskrbo prebivalstva, to so t.i. trgovine z mešanim blagom. Take trgovine so razmeroma slabo založene s artikli, ki jih ljudje večinoma pridelajo doma. Pomembno vlogo pri vsakodnevni oskrbi imajo dnevne migracije. Delavci opravljajo nakupe v krajih kjer so zaposleni. Hrano kupuje velika večina prebivalcev Dobrovnika v domačem kraju kjer se najpogosteje sporazumevajo v madžarskem jeziku, nato sledi Turnišče, kjer se največ sporazumevajo v slovenskem jeziku, prav tako v Murski Soboti. Najmanj pa se oskrbujejo s hrano v Lendavi, ker je paš Murska Sobota bolj založena. Obleko in obutev kupujejo prebivalci Dobrovnika največ v Turnišču in Lendavi, manj v Murski Soboti, najmanj pa v Dobrovniku, ker je domača trgovina slabše založena s tovrstnimi artikli.

Gospodinjске aparate in kmetijske stroje kupujejo največ v Murski Soboti, nato v Lendavi. Obrtnike obiskujejo največ v Turnišču, nekoliko manj v Dobrovniku in Lendavi, najmanj pa v Murski Soboti. Obrt je ena izmed osrednjih funkcij in veliko pripomore k centralnosti naselja. Tako s svojimi funkcijami pripomore k ustvarjanju njegovega vplivnega območja. Veterinarja in zdravnika hodijo prebivalci Dobrovnika največ v Dobrovnik, v Lendavo, manj pa v Mursko Sobotu.

Vaščani Žitkovec kupujejo hrano v Dobrovniku in Lendavi. Pogovorni jezik je v večini primerov madžarski. Obleko v glavnem kupujejo v Murski Soboti, kjer se pogovarjajo slovensko, manj v Lendavi in Dobrovniku, kjer se sporazumevajo največ madžarsko. Gospodinjске aparate in kmetijske stroje kupujejo v Murski Soboti, manj v Lendavi in Dobrovniku, kjer se pogovarjajo večinoma v madžarskem jeziku. K obrtnikom hodijo največ v Dobrovnik, manj v Lendavo in v Mursko Sobotu. K veterinarju in zdravniku hodijo v Dobrovnik in v Lendavo, nekaj pa tudi v Mursko Sobotu. Pogovorni jezik je v teh dveh primerih za Mursko Sobotu slovenski, za Dobrovnik in Lendavo pa madžarski.

Iz analiziranih anket je razvidno, da se prebivalci Dobrovnika in Žitkovec v Murski Soboti in Turnišču v trgovini, pri obrtniku, veterinarju in zdravniku pogovarjajo slovensko. Obratno pa se v Dobrovniku in Lendavi na istih mestih sporazumevajo v obeh jezikih, predvsem pa v madžarsščini.

Oskrbni center za prebivalce Dobrovnika in jezik v katerem se sporazumevajo

Hrana	slovenščina	madžarščina	oboje
Dobrovnik	18	124	124
Lendava	1	124	
Turnišče			1
Murska Sobota	1		3

Obleka, obutev	slovenščina	madžarščina	oboje
Dobrovnik	3	20	16
Murska Sobota	81	-	-
Lendava	19	36	
Turnišče	1	2	1
Maribor	2		

Pohištvo, gosp. aparati	slovenščina	madžarščina	oboje
Murska Sobota	79	16	-
Dobrovnik	5	23	15
Lendava	10	10	30
Maribor	1		

Oskrbni centri za prebivalce žitkovec in jezik v katerem se sporazumevajo

Erana	slovenščina	madžarščina	oboje
Centerovci	1	2	1
Dobrovnik	1	46	10
Lendava	-	1	-
Turnišče			

Obleka, obutev	slovenščina	madžarščina	oboje
Dobrovnik	-	5	2
Murska Sobota	1	2	10
Lendava	2	34	13
Turnišče			

Pohištvo, gospod. aparati	slovenščina	madžarščina	oboje
Murska Sobota	4	-	5
Dobrovnik	-	2	1
Lendava	1	25	11

Zdravnik	slovenščina	madžarščina	oboje
Dobrovnik	2	47	28
Lendava			

Veterinar	slovenščina	madžarščina	oboje
Dobrovnik	8	35	8
Lendava	1	1	1

Kmetijski stroji	slovenščina	madžarščina	oboje
Renkovec			
Dobrovnik	-	9	3
Murska Sobota	2	-	4
Lendava	-	5	4
Radgona			
Čakovec			

Obrtne usluge	slovenščina	madžarščina	oboje
Dobrovnik	-	9	
Lendava	2	9	6
Murska Sobota	1	-	2
Strehovci			

Povzetek

Obdelane ankete nam dokazujejo, da kupujejo potrošniki Dobrovnika in Žitkovec prehrambene artikole v trgovini, ki je najbližja njihovu domu. Dnevni migranti se preskrbujejo s artikli, ki jih nabavljajo v kraju zaposlitve. Obleke, obutev, gospodinjske aparate, kmetijske stroje in podobno kupujejo največ v Murski Soboti in manj v Lendavi. Vešino obrtnih uslug dobijo prebivalci v domačem kraju. Prednost prebivalcev Dobrovnika in Žitkovec je v tem, da imajo preko zdravstvene službe organiziranega zdravnika, zobozdravnika in veterinarja.

Vaščani Žitkovec kupujejo hrano v Dobrovniku, ker Žitkovci nimajo trgovine. V domačem kraju nimajo obrtnikov, zato tudi k tem hodijo v druge kraje.

Značilnost tega območja je, da se potrošniki lahko sporazumevajo v materinem jeziku. Iz obdelanih anket je razvidno, da se prebivalci Dobrovnika in Žitkovec v Murski Soboti in Turnišču v trgovini, pri obrtniku, veterinarju in zdravniku pogovarjajo slovensko, obratno pa se v Dobrovniku in Lendavi na enakih mestih sporazumevajo v obeh jezikih, predvsem pa v madžarščini. Varok temu je, da spadata Dobrovnik in Lendava v dvojezično območje, Murska Sobota in Turnišče pa ne.

X. OKVIRNI REZULTATI POPISA VODNJAKOV V NASELJU DOBROVNIK

Referat pripravila: Feher Gabi, CSFPU Murska Sobota
Győrökös Boris, ŠKC Lendava

V okviru mladinskega raziskovalnega tabora smo rezni anketiranja prebivalstva in kartiranja zemlje opravili tudi popis vodnjakov. Anketirali smo 28 gospodinjstev, ki se kljub temu, da je v vasi delno urejeno vodovodno omrežje, stalno ali občasno oskrbujejo z vodo iz vodnjakov. Tekoče vode v hiši ima manj kot 2/3 gospodinjstev. Po zbranih podatkih ugotavljamo, da je v naselju 178 vodnjakov, vendar se danes uporeblja 59 kopanih in 32 zabitih vodnjakov. Na terenu smo tudi ugotovili, da je veliko število vodnjakov zasutih, ali zanemarjenih, nekaj pa jih še vedno uporabljajo stalno za vse potrebe. Po mnenju vaščanov je v večjem delu naselja voda dobra, hladna, precej trda, ter brez posebnega vonja in okusa. Onesnaženost pitne vode smo lahko ugotovili le v romskem naselju, kjer se prebivalstvo oskrbuje z vodo iz skupnega vodnjaka. Tu je še prihajajo do bolezni zaradi slabe kvalitete pitne vode. Vendar pa jasnejše slike o oskrbi z vodo v tem delu vasi nismo uspeli dobiti, ker nismo mogli priti v stik z lastnikom vodnjaka, ki bi nam lahko dal potrebne podatke.

V ostalih delih vasi pa je le ob potoku v času visoke vode delno onesnažena tudi voda v vodnjaku. To se dogaja le ob visokih vodah, ob dolgotrajnih padavinah. V drugih predelih vasi pa potok nima nobenega vpliva na vodo v vodnjakih. Merili smo tudi temperature vode, ki se giblje od 10,5 do 14°C, in reakcije, ki je x nevtralna, pH je okrog 7, kar pomeni, da je voda primerna za pitje. Vzeli smo 10 vzorcev vode iz vodnjakov v različnih delih naselja, ki bodo kasneje analizirani. Ugotavljali smo globino vodnjakov, le ta znaša na južnem delu naselja okrog 6m, v ostalih predelih pa okrog 10 m. Zaradi prepustnih kamenin (pesek, prod) voda v njih niha, vendar kljub temu nikoli ne usahne. Prav zaradi tega se prebivalci nad vodnjaki ne pritožujejo.

V naselju smo našli dve vrsti vodnjakov in sicer kopane in zabite. Kopani vodnjaki so vsi betonirani ali obzidani s opeko, ker so izkopani v peščena ali prodnata tla. V tem naselju so na stare kopane vodnjake namestili železno črpalko, ki pripomore k lažjemu zajemanju vode iz vodnjakov. Le iz redkih vodnjakov se voda zajema še z leseno kljukca (vodnjak na ključ), to pa zato, ker so ti vodnjaki v tem področju pregloboki za zajemanje vode na prej omenjene načine. Vodnjake s streho (na kolo) in vretene skoraj ne najdemo več. Večina vodnjakov je pokritih z leseno ali betonsko ploščo. Kljub temu, da se večina vodnjakov uporablja občasno, so še dobro ohranjeni. Kvaliteta vode je skozi vse leto enaka, nikjer nismo zasledili pojave, da bi zaradi vode prišlo do kakršnekoli bolezni. Po izjavah domačinov voda še ni bila strokovno pregledana, razen ob velikih poplavih, ki bi lahko bistveno spremenile kvaliteto vode. Vodnjaki so izkopani na dvoriščih, in to predvsem iz praktičnih razlogov, da vode ni treba nositi daleč do uporabnikov. Vodnjaki so precej blizu gnojišč, v povprečju 20,6 m, ki so v glavnem odprta - neurejena. Tudi odtok odpadne vode je večinoma neurejen, ali le delno neurejen, tako, da se odpadna voda prosto izgublja v tla ali odteka v potok in tako je možnost onesnaženja talne vode velika. Le malo števil gospodarstev ima v celoti urejen odtok odpadne vode, kjer ta odteka v lastno greznico ali skupno kanalizacijo. Vešje količine odpadne vode lahko vplivajo na njeno kvaliteto. Pri tem odtoku ustvarja največji problem sarad, ki se pri tem širi, vendar pa smo ugotovili, da to vaščane bistveno ne moti.

Na koncu povzamemo, da so v Dobrovniku vodnjaki dobro ohranjeni, tudi tisti, ki jih danes ne uporabljajo in bi se jih dalo takoj, če bi bilo to potrebno, spet usposobiti, to pa je velikega pomena za samo naselje, kakor tudi za širšo družbeno skupnost.

BEZNAH KART

1. Zealjiška razdrobljenost po pogovornem jeziku v Žitkovcih
2. Zealjiška razdrobljenost po pogovornem jeziku v družini v Dobrovniku
3. Lastništvo zemlje glede na pogovorni jezik v družini - Žitkovci
4. Sodelovanje s sadrugo - Žitkovci
5. Povprečna starost gospodinjstev glede na starost hiš - Dobrovnik in Žitkovci
6. Starost zgradb glede na tip gospodinjstva - Žitkovci
7. Starost zgradb glede na pogovorni jezik - Dobrovnik
8. Starost zgradb glede na pogovorni jezik v družini - Žitkovci
9. Lastništvo zemlje glede na pogovorni jezik v družini - Dobrovnik
10. Starost zgradbe glede na tip gospodinjstva - Dobrovnik
11. Izraba kmetijskih površin glede na tip gospodinjstva - Žitkovci
12. Izraba kmetijskih površin glede na povprečno starost gospodinjstev - Dobrovnik, Žitkovci
13. Delo na kmetiji - Dobrovnik
14. Starost hiš glede na pogovorni jezik - Dobrovnik, Žitkovci
15. Izraba kmetijskih površin glede na tip gospodinjstva - Dobrovnik
16. Skupna velikost posesti glede na povprečno starost gospodinjstva
17. Vzroki za priselitev v Žitkovce
18. Vzroki za priselitev v Dobrovnik
19. Izobrazba odseljenih glede na spol in starost - Žitkovci
20. Odselitve po vzroku in kraju odselitve - Dobrovnik, Žitkovci
21. Pogovorni jezik v družini glede na tip gospodinjstva - Žitkovci
22. Izobrazbena struktura glede na starost prebivalstva, - Dobrovnik, Žitkovci
23. Gibanje števila prebivalstva v naseljih Dobrovnik in Žitkovci
24. Velikost posesti glede na tip gospodinjstva - Žitkovci
25. Starostna piramida - Žitkovci
26. Velikost posesti glede na tip gospodinjstva - Dobrovnik
27. Poslušnost radijskih postaj glede na pogovorni jezik v družini
28. Opremljenost gospodinjstev glede na pogovorni jezik v družini - Dobrovnik

29. Opremljenost gospodinjstev glede na pogovorni jezik v družini-
Žitkovci
30. Pogovorni jezik v družini glede na tip gospodinjstva -
Dobrovnik
31. Sodelovanje z zadrugo - Dobrovnik
32. Število odseljenih članov glede na pogovorni jezik -
Dobrovnik, Žitkovci
33. Število odseljenih članov glede na tip gospodinjstva -
Dobrovnik, Žitkovci
34. Uporaba jezika prebivalcev Dobrovnika in Žitkovcev - Branje
35. Stanje gospodarkega posloplja glede na starost in tip gospo-
dinjstva - Dobrovnik, Žitkovci
36. Izobrazba odseljenih glede na spol in starost Dobrovnik
37. Opremljenost gospodinjstev v Dobrovniku
38. Kmetijska mehanizacija - Žitkovci
39. Kmetijska mehanizacija - Dobrovnik
40. Število živine glede na povprečno starost in tip gospodinjstva
41. Vrsta adaptacije stanovanjskih zgradb glede na tip gospodinj-
stva - Dobrovnik, Žitkovci
42. Starostna piramida - Dobrovnik
43. Vzroki sprememb v izrabi zemlje - Dobrovnik
44. Kooperacija s kmetijsko zadrugo glede na pogovorni jezik -
Dobrovnik, Žitkovci
45. Vzroki sprememb v izrabi zemlje - Žitkovci
46. Sredstva za modernizacijo kmetijstva glede na povprečno
starost in dejavnost gospodinjstev - Žitkovci
47. Sredstva za modernizacijo kmetijstva glede na povprečno
starost in dejavnost gospodinjstev - Dobrovnik
48. Nasledstvo na kmetiji - Dobrovnik
49. Tip gospodinjstva glede na povprečno starost gospodinjstva -
Dobrovnik
50. Rojstni kraji prebivalcev in leta priselitve - Dobrovnik,
Žitkovci
51. Tip gospodinjstva glede na povprečno starost gospodinjstva -
Žitkovci

52. Tip gospodinjstva glede na povprečno starost gospodinjstva - Žitkovci
53. Pogovorni jezik glede na povprečno starost v družini - Dobrovnik
54. Uporaba jezika prebivalcev Dobrovnika in Žitkovcev - pisava
55. Nasledstvo na kmetiji - Žitkovci
56. Opremljenost gospodinjstev v Žitkovcih
57. Uporaba jezika v naseljih Dobrovnik in Žitkovci po starostnih skupinah
58. Pogovorni jezik glede na povprečno starost v družini - Žitkovci
59. Izobrazbena struktura po spolu prebivalstva za naselji Dobrovnik in Žitkovci
60. Leto odselitve družinskih članov glede na starost in spol - Dobrovnik, Žitkovci
61. Poslušnost radijskih postaj glede na pogovorni jezik - Žitkovci
62. Naročenost na časopise glede na uporabo jezika in povprečno starost v družini
63. Uporaba jezika glede na povprečno starost v družini - Žitkovci
64. Uporaba jezika glede na povprečno starost v družini - Žitkovci
65. Poslušnost radijskih postaj glede na pogovorni jezik - Dobrovnik
66. Gledanost televizijskih programov glede na pogovorni jezik v družini - Dobrovnik
67. Gledanost televizijskih programov glede na pogovorni jezik - Žitkovci
68. Pogovorni jezik glede na povprečno starost gospodinjstva - Žitkovci
69. Uporaba jezika glede na povprečno starost v družini - Žitkovci
70. Kraj zaposlitve in način prevoza na delo - Dobrovnik
71. Kraj zaposlitve in način prevoza na delo - Žitkovci

72. Zaposleni glede na šolsko izobrazbo in spol - Dobrovnik
73. Zaposleni glede na šolsko izobrazbo in spol - Žitkovci
74. Šole, ki jih obiskujejo učenci iz Dobrovaika in Žitkovcev
75. Vrsta in kraj nakupa, Dobrovnik, Žitkovci
76. Tipi gospodinjstev v Žitkovcih na pogovorni jezik v družini in povprečno starost družine
77. Izreba tal v Dobrovnika 1983
78. Oskrba s vodo naselja Dobrovnik, junij 1983
79. Tipi gospodinjstev v Dobrovniku glede na pogovorni jezik v družini in povprečno starost družine

1.čl. 2.čl. 3.čl. 4.čl. 5.čl. 6.čl. 7.čl. 8.čl.

- govori
samo slovensko
samo madžarsko
sloven.in madž.

- piše
samo slovensko
samo madžarsko
slov. in madžarsko

- bere
samo slovensko
samo madžarsko
slov. in madž.

drugo
.....

- pogovorni jezik v družini
.....

7. Poklic
.....

8. Kraj zaposlitve
.....

9. Kako hodi na delo
(avtobus, avto, kolo,
peš, vlak)
.....

10. Kdo obiskuje šolo:
a) vrsta šole
b) kraj šolanja
c) ali dobivajo štipen.
da
ne

III. Opremljenost gospodinjstev (stanovanjski pogoji):

1. Starost hiš:

- a. zgrajena pred prvo svetovno vojno
- b. zgrajena v obdobju 1914-1945
- c. zgrajena v obdobju 1946-1960
- d. zgrajena v obdobju 1961-1970
- e. zgrajena po letu 1970

2. Vrsta adaptacije za stanovanjske zgradbe zgrajene pred letom 1970:

- a. dozidava
- b. nadzidava
- c. notranja predelava (nova okna, balkoni...)
- d) celotna predelava
- e) niso adaptirali

3. Stanje gospodarskega poslopja:

- a. staro in se še uporablja
- b. staro in se ne uporablja več
- c. adaptirano
- d. predelano v druge namene (garažo, itd.)
- e. ni pojava

4. Opremljenost gospodinjstva:

a. tekoča voda v hiši	h. televizor (črnobeli)
b. stranišče v hiši	i. televizor (barvni)
c. kopalnica	j. motorna kolesa
d. radio	k. avtomobil
e. hladilnik	l. električna napeljava
f. zmrzovalna skrinja	m. telefon
g. pralni stroj	

IV. Oskrba

1. Vrsta in kraj nakupa

	kraj	jezik, v katerem se sporazumevate
hrana
obleka, obutev
pohištvo, gosp. aparati
kmetijski stroji
obrtne usluge
veterinar
zdravnik

2. Ali ste naročeni na dnevno oziroma tedensko časopisje?

	slov.	madž.	slov.-madž.
a. na več revij in dnevnikov
b. na eno samo revijo ali dnevnik
c. niso naročeni

3. Katere radijske postaje poslušate?

	redno	občasno	izjemoma
mursko-soboško v slov.j.
mursko-soboško v madž.j.
radio Maribor
radio Ljubljana
radio Novi Sad v madž.j.
radio Zagreb
radio Čakovec
radio Lendava

4. Katere televizijske programe gledate:

	redno	občasno	izjemoma
madžarske
slovenske
avstrijske

V. Okolje

1. Kaj najbolj pogrešajo v naselju:

- a. trgovina
- b. šola
- c. vrtec
- d. ostalo

VI. Kmetijsko gospodarstvo

1. Kako bi lahko označili izrabo kmetijskih površin v okviru vaše posesti:

- a. intenzivno se obdelujejo vse kmetijske površine
- b. obdeluje se samo del kmetijskih površin v bližini naselja
- c. obdeluje se občasno
- d. kmetijske površine so v celoti opuščene
- e. zemlja v najemu(komu; v slučaju, da lastnik ne obdeluje površin)
- f. drugo, kaj

2. Lastništvo zemlje (več kot 500 m²):

skupna velikost posesti (v ha)

3. Spremembe lastništva zemlje po letu 1970:

	leto	površina zemlj. kateg.	vzrok
a. prodaja oz. darovanje članom družine in sorodnikom
b. prodaja tujim ljudem
c. najemanje zemlje
d. dajanje v najem

4. Vzroki sprememb v izrabi zemlje:

a. ostarela kmečka delovna sila
b. pomanjkanje kmečke delovne sile
c. nemogoča mehanizacija
d. slaba zemlja
e. neorganiziran odkup pridelkov
f. velika oddaljenost parcel
g. premajhna kmetija
h. zaradi divjačine
i. drugo

5. Razdrobljenost posesti:

zemljiška kategorija	skupno število parcel	število parcel, ki so več kot 1 km oddaljene od hiše
njive
travniki
pašniki
sadovnjaki
vinogradi
gozd
drugo

8. Kdo dela na kmetiji in na kakšen način:

	gospodar	žena	otroci	starši	drugi
stalno edina dejav.
po delu
občasno (ob koncu tedna)
najeta delovna sila
drugo

9. Kmetijska mehanizacija:

vrsta kmetijske mehanizacije: leto nakupa:

a. motokultivator

b. traktor brez priključkov

c. traktor s priključki

d. kosilnica

e. motorna žaga

f. nima strojev

g. drugo

10. S kakšnimi sredstvi si pomagata pri modernizaciji kmetijstva:

- a. z dohodki iz kmetijske dejavnosti
- b. z dohodki iz nekmetijske dejavnosti (delo v tovarni, obrt)
- c. s pomočjo kreditov, namenjenih za pospeševanje kmetijstva
- d. drugo

11. Ali je kdo v družini pripravljen nadaljevati s kmetovanjem in v kakšni obliki?

- a. da, izključno kot kmet
- b. da, kot polkmet
- c. ne
- d. se še ne ve